

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vilja och verklighet

En intervjustudie om samverkan mellan skola och socialtjänst, med fokus på anmälningsskyldigheten

Jeanette Ingelhart och Malin Larsson

Examensarbete:	15hp
Program och/eller kurs:	Specialpedagogiska programmet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Höstterminen 2008
Handledare:	Ingela Andreasson
Examinator:	Eva Ullstadius

Abstract

Arbetets art:	Examensarbete, 15 hp. Specialpedagogiska programmet
Titel:	Vilja och verklighet
Författare:	Jeanette Ingelhart och Malin Larsson
Handledare:	Ingela Andreasson
Examinator:	Eva Ullstadius
Nyckelord:	samverkan, barn som far illa, anmälningsskyldigheten, skola, socialtjänst

Syfte

Studiens syfte var att belysa hur några personer inom skola och socialtjänst beskriver samverkan, mellan sina verksamheter, med fokus på anmälningsskyldigheten.

Våra frågeställningar var:

- Hur ser personalen inom de olika verksamheterna (skola och socialtjänst) på samverkan för att förbättra för barn i behov av särskilt stöd?
- Hur beskriver de olika yrkeskategorierna arbetet kring anmälningsskyldigheten enligt SoL 14 kap. 1 §?

Teori

Den forskningsinriktning vi fann lämpligast för vår undersökning faller, till viss del, under den systemteoretiska teorin, eftersom vi skulle studera system och då syftade vi på organisationerna skola och socialtjänst som system.

Metod

Vår undersökning är en kvalitativ intervjustudie och totalt intervjuades sex personer från skola och socialtjänst. Undersökningen gjordes i en (1) kommun. De intervjuade var pedagoger, rektor, socialsekreterare och omsorgschef.

Resultat

Resultatet visade att det finns en stor vilja att samverka för att på bästa sätt stötta de barn som far illa. Socialtjänsten, i vår undersökta kommun, har personal anställd på skolan. Skola och socialtjänst försöker att ha gemensamma återkommande elevhälsomöten för att samverkan ska fungera på bästa sätt. När en anmälan, enligt SoL 14 kap. 1 §, behöver göras, används i möjligaste mån den s.k. mjuka vägen. Det innebär att skolan bjuder in en socialsekreterare till ett möte på skolan där föräldrarna är med.

Inom skola och socialtjänst råder en tydlig enighet om vad anmälningsskyldigheten innebär och att anmälan ska ske då personal oroar sig för att ett barn far illa. Dessutom råder enighet om att rektor alltid är delaktig i anmälningsförfarandet.

Svårigheter för samverkan kan vara att personal inom de olika organisationerna har olika yrkesroller och olika utbildning. En annan svårighet är de olika sekretessgraderna som gäller i de olika organisationerna. Sekretessen gör att återkoppling, från socialtjänst till skola, försvåras. För att komma runt sekretessen kan samtycke från föräldrarna ges.

Förord

Att genomföra denna studie har givit oss många nya erfarenheter. Vi hoppas att läsarna inte bara kommer att nicka instämmande när de läser resultat och diskussion, utan också kommer att få nya tankar och idéer om hur samverkan mellan skola och socialtjänst kan utvecklas. Att samverka är inte så enkelt och det är ett virrvarr av förutsättningar som ska svetsas samman till en fungerande organisation. Men med barnens bästa för ögonen hoppas och tror vi att alla är beredda att lägga ner lite extra för att få det att fungera så bra som möjligt! Läs vårt arbete och ta del av hur det fungerat i "vår" kommun. Fundera sedan över hur ni själva har det och vad som kan förbättras! Inspireras av vår referenslitteratur och sätt igång!

Vi vill tacka vår handledare Ingela Andreasson, intervjupersoner, Laura Darcy och Kicki Rillnert, som läst och kommenterat. Tack även till Pia Hjert, som skrivit ut våra intervjuer och Ulrika Hautala och Annelie Cronstam, som ställt upp på provintervjuer. Ulrika har även bidragit med sina erfarenheter från socialtjänsten i stort. Ett stort tack också till Per Ingelhart för all hjälp med att formatera.

Jeanette och Malin

Innehåll

Innehåll.....	1
Bakgrund.....	1
Centrala begrepp.....	1
Barn.....	2
Samarbete – samverkan	2
Barn i behov av särskilt stöd.....	2
Barn som far illa	2
Litteraturgenomgång och teoriansknytning	4
Barnkonventionen.....	4
Föräldrabalken.....	4
Skollagen	4
Anmälningsskyldigheten	5
Lagen om vård av unga	7
SekreSSLagen	7
Samverkan och organisation.....	8
Återkoppling.....	11
Sammanfattning av litteraturen	11
Teorianknytning	12
Systemteoretisk teori.....	12
Syfte.....	13
Metod.....	14
Urval	14
Intervjuguiden.....	14
Genomförande av intervjuerna	15
Utskrift av intervjufrågor.....	15
Bearbetning av svaren	15
Reliabilitet	16
Validitet	16
Generaliserbarhet.....	17
Etik	17
Resultat.....	19
Anmälningsskyldigheten	19
Samverkan och organisation.....	21
Möjligheter för samverkan.....	21
Hinder för samverkan	22
Återkoppling.....	24
Diskussion	26
Metoddiskussion.....	26
Resultatdiskussion	26
Vilja att samverka	26
Verklighetens förutsättningar	28
Återkopplingens dilemma.....	30
Implikationer.....	30
Fortsatt forskning.....	31

Slutord.....	32
Referenser	33
Bilaga A	36
Bilaga B	37
Bilaga C	38

Bakgrund

Vi blev intresserade av vårt ämnesval i kursen ”Specialpedagogiken och människans utveckling”, där vi intervjuade en socialsekreterare på socialtjänsten. Personen vi talade med hade uppfattningen att skolpersonal är bra på att anmäla till socialtjänsten när de misstänker att ett barn far illa. I Socialtjänstlagen (SoL) 14 kapitlet 1 § står det klart och tydligt att personal i skolan är skyldiga att anmäla om de ”får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.”

Att skolpersonal är bra på att anmäla stämmer inte riktigt överens med vår egen erfarenhet om hur anmälningsskyldigheten tolkas i skolor. Vi har själva uppfattningen att skolpersonal inte anmäler, i den utsträckning som sig bör, då de misstänker att ett barn far illa. Vår relativt begränsade erfarenhet inom området säger oss att det diskuteras fram och tillbaka innan det i många fall resulterar i att en anmälan INTE görs. Socialstyrelsen (2005) skriver att det är långt ifrån alla fall där barn far illa eller misstänks fara illa som anmäls till socialtjänsten.

Anledningen till att en anmälan inte görs är, som vi har förstått det, bl.a. att pedagogerna uppfattar det som att det ändå inte händer något när man har gjort en anmälan. Det som då intresserar oss är hur det hela förhåller sig. En fråga som vi ställer oss är huruvida samverkan mellan skola och socialtjänst påverkar om skolpersonal anmäler eller inte. Hur ser samverkan ut och vilken betydelse har samverkan för dem som ska göra en anmälan? Olsson (2001) skriver:

Trots att anmälningsskyldigheten skärpts förblir de flesta anmälningar ogjorda. Sannolikt skulle inte en ytterligare skärpning av lagarna nämnvärt bidra till att fler anmälningar görs. Tolknings-, tillämpnings- och samarbetsfrågor är minst lika viktiga som plikten att anmäla. I ett ökat samarbete mellan socialtjänst och skola skapas bättre förståelse för lagstiftningen och en mer likartad syn på när ett barn är i riskzonen. (sid. 151).

Den specialpedagogiska kopplingen i vår undersökning är dels att då en anmälan görs, för att det finns en misstanke om att barnet far illa, så får barnet ett behov av särskilt stöd. Det är inte bara barn med inlärningssvårigheter som är i behov av särskilt stöd utan även barn med psykosocial problematik, t.ex. barn som lever tillsammans med missbrukande föräldrar, föräldrar med psykisk ohälsa m.m. Dessutom ingår specialpedagogen i elevhälsoteamet där skolpersonalen ofta får stöd och kan diskutera om en anmälan ska göras eller inte.

Det finns också undersökningar som visar att elever som ”till synes endast haft skolproblem vid noggrannare studier också haft familjerelaterade problem” (Sundell & Colbiörnsen, 1999, sid. 8). Då specialpedagogen kommer i kontakt med dessa barn är det viktigt att specialpedagogen är uppmärksam på att det kan vara familjerelaterade problem som ligger bakom. Därför, menar vi, är vår studie av stort specialpedagogiskt intresse.

Centrala begrepp

Vissa ord och begrepp i uppsatsen är centrala för förståelsen av studien och därför är det väsentligt att klargöra dessa för att undvika missförstånd. Följande begrepp kommer att förklaras nedan: barn, samarbete – samverkan, barn i behov av särskilt stöd och barn som far illa.

Barn

Vi använder oss av ordet barn i vår studie både när vi menar barn och elev, eftersom ordet barn används i Socialtjänstlagen. Med barn menas barn och ungdomar upp till 18 år.

Samarbete – samverkan

I Svensk Ordbok (1990) förklaras orden på följande sätt:

- **Samarbete** - arbete som bedrivs av två eller flera tillsammans
- **Samverkan** - gemensamt handlande för visst syfte

Med samverkan avses i studien det som Boklund (1995) och Danermark (2005) beskriver på likartade sätt och som vi tolkar så här:

- Att flera personer med olika kompetenser arbetar i en grupp med ett tydligt mål, och där vars och ens yrkeskompetens tas till vara för att på bästa sätt uppnå det gemensamma målet.

I vår studie kommer vi att använda oss av ordet samverkan såsom ovan nämnda författare förklarar begreppet.

Barn i behov av särskilt stöd

Skolverket skriver på följande sätt om detta begrepp och det är också detta vi syftar till när vi använder oss av det: ”Verksamheten i barnomsorg och skola kan aldrig utformas lika för alla barn. De som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd för sin utveckling skall få detta.” (Skolverket, 2008).

Med barn i behov av särskilt stöd menar vi alltså de barn som av något skäl behöver särskilt stöd för att utvecklas optimalt utifrån sina egna förutsättningar.

Barn som far illa

Socialtjänstlagen menar att barn som far illa är barn som inte får sina behov tillgodosedda inom familjen eller barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt genom ett eget skadligt beteende (SoL 5 kap 1 §). I propositionen ”Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.” (Proposition, 2003) finns en beskrivning av situationer där barn riskerar att fara illa. Regeringen har valt följande situationer som stöd när en anmälan övervägs:

- Fysiskt våld
- Psykiskt våld
- Sexuella övergrepp
- Kränkning
- Fysisk försummelse
- Bristande omsorg
- Psykisk försummelse

Beskrivningen ovan sammanfaller till stora delar med den beskrivning Andersson, Andersson och Thorsén (2001) gör. De delar in begreppet barn som far illa i följande grupper:

- Bortstötning och övergivenhet
- Försummelse
- Fysiska övergrepp
- Sexuella övergrepp
- Psykiska övergrepp

I studien åsyftar begreppet barn som far illa på barn som av någon av ovanstående anledningar inte kan få sina behov tillgodosedda i hemmet, samt de barn och ungdomar som pga. sitt eget levnadssätt riskerar att utvecklas ogynnsamt.

Litteraturgenomgång och teoriansknytning

I detta kapitel görs en genomgång av den litteratur som anses relevant för att läsaren ska få en bra grund att stå på för att göra egna tolkningar av vårt resultat.

Den litteratur som presenteras har valts utifrån följande kriterier:

- Den ska vara relevant för studien.
- Den ska vara så aktuell som möjligt.
- Det är till största delen svensk litteratur då studien görs i en svensk kommun. Någon litteratur är från de nordiska grannländerna där en stor likhet av både arbete och tankesätt verkar föreligga.

För att finna relevant litteratur har vi bland annat sökt på Gunda – Göteborgs universitet, Uppsatser.se, databasen Eric, Google Scholar m.fl. Sökorden vi använt är samarbete, skola, socialtjänst samt samverkan.

Barnkonventionen

Sverige har skrivit under FN:s Barnkonvention. Det innebär att Sverige har förbundit sig att följa det som står däri. Konventionen har fyra huvudprinciper. Artikel två som berör alla barns lika värde, artikel tre som handlar om att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet i allt arbete som rör barn, artikel sex som säger att varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas samt artikel tolv som handlar om barnets rätt att uttrycka sina åsikter (Barnombudsmannen, 2008).

Föräldrabalken

I Föräldrabalken beskrivs barnets rätt tydligt: ”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.” (FB, 6 kap. 1 §).

Skollagen

Skollagen är tydlig med att skolan i samarbete med hemmet har ett stort ansvar för att barnen har möjlighet att utvecklas på ett så gynnsamt sätt som möjligt. I 1 kap. 2 § står bland annat följande.

...utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd. Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

I Skollagen 1 kap. 2a § andra stycket finns sedan den 1 juli 2003 en hänvisning till SoL 14 kap 1 § (anmälningsskyldigheten), detta för att all skolpersonal ska ha kännedom om anmälningsskyldigheten.

Anmälningsskyldigheten

Om föräldrarna behöver stöd för att leva upp till Föräldrabalkens första paragraf finns det hjälp att få genom socialtjänsten. Denna hjälp är reglerad genom Socialtjänstlagen. Den del i Socialtjänstlagen som är relevant för studien är först och främst 14 kap. 1 §, stycke 1, 2 och 4, anmälningsskyldigheten:

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också för dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller istället vad som sägs i tredje stycket.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen av ett barns behov av skydd.

Lagen om att vissa myndigheter och yrkeskategorier ska anmäla att barn far illa fanns redan 1924 i Barnavårdslagen. Med tiden har fler och fler yrkeskategorier och myndigheter kommit att omfattas av lagen. Idag har bl.a. skolpersonal en absolut anmälningsskyldighet. Det betyder att den som anmäler inte själv ska överväga om socialtjänsten ska ingripa, det beslutet kan bara socialtjänsten ta (Socialstyrelsen, 2005).

I Barnkonventionen, som antogs av FN:s generalförsamling 1989, slås fast att barn har rätten till en trygg uppväxt och rätten att bli lyssnad till och respekterad. Barnkonventionen säger också att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet (Fridh & Norman, 2005). Om barnet inte kan garanteras en trygg uppväxt och det finns risk att barnet far illa gäller anmälningsskyldigheten, SoL 14 kap 1 §. I Socialtjänstlagen står det att när åtgärder rör barn ska hänsyn till barnets bästa tas.

När en anmälan har kommit in till socialtjänsten ska utredning inledas utan dröjsmål (SoL 11 kap. 1 §). I 2 §, samma kapitel, står att utredningen ska bedrivas så att ingen onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Vid utredningen ska nödvändiga kontakter tas och sakkunniga ska konsulteras. Här kan socialtjänsten åberopa uppgiftsskyldigheten som innebär att ex. skolan är skyldig att lämna ut alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen. (SoL 14 kap. 1 §). Utredningen ska vara slutförd inom fyra månader och den som berörs ska underrättas om att en utredning inleds.

Skolans personal har en uppgiftsskyldighet till socialtjänsten om uppgifter efterfrågas, även skolpersonal som inte har gjort anmälan. Med detta menas att skolans personal har skyldighet att lämna ut de uppgifter socialtjänsten efterfrågar. Frost och Sköld (1995) skriver:

Den som kontaktas ska informeras om syftet med kontakten och de frågor man vill ha besvarade måste vara konkreta och tydliga. Vad det handlar om är alltså något helt väsensskilt från en "vanlig" pratstund. (sid. 63).

Flera författare påpekar, att all skolpersonal har en personlig skyldighet att anmäla om de misstänker att ett barn far illa. (Frost & Sköld, 1995; Socialstyrelsen, 2005). Socialstyrelsen (2005) anser att "även allmänheten och de myndigheter som inte är anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § andra stycket SoL behöver få information om den rekommendation att anmäla som finns." (sid. 18).

Alla barn går i skolan, de flesta av barnen i 13 år. Detta ger personalen i skolan en unik möjlighet att upptäcka de barn som på ett eller annan sätt far illa. Hindberg (2001) betonar att ansvaret för att upptäcka barn i riskzon åvilar framför allt lärarna, eftersom det är de som möter barnen direkt. Frost och Sköld (1995) anser att det är "mycket sällsynt att barn och unga far illa utan skolans vetskap." (sid. 17). Fridh och Norman (2005) samt Wiklund (2008) tar upp att det händer att lärare, förskolepersonal, kuratorer och skolsköterskor låter bli att anmäla sina misstankar trots anmälningsplikten. Frid och Norman tror att detta beror på att man har dålig erfarenhet sedan tidigare från socialtjänstens arbete, att man inte har sett något resultat och man inte har fått någon feedback från socialtjänsten. Socialstyrelsen (2005), Olsson (2001) samt Lundgren och Persson (2003) bekräftar detta antagande.

Drugli (2003) menar att en av de främsta orsakerna till att en anmälan inte görs tycks vara att läraren är rädd att sätta en god relation mellan sig och barnet och föräldrarna på spel. Bengtsson och Svensson (2006) presenterar flera anledningar till att underlåtenhet att anmäla förekommer. Orsakerna har de hämtat i rapporter från FoU-byrån (Forsknings- och Utvecklingsenheten) och orsakerna är: bristande kunskap hos personal, oro för att föräldrarna ska flytta barnet till en annan skola eller förskola, att personalen känner obehag inför kontakten med socialtjänsten och/eller känner ett misstroende mot socialtjänsten samt att man vill vara mer övertygad om att barnet verkligen far illa innan man anmäler.

Författarna (Bengtsson & Svensson, 2006) fortsätter:

Frågan kvarstår – hur kommer det sig att vuxna människor inte förmår att ställa sig på barnets sida utan en mängd förbehåll? Vi vill tillföra ytterligare några möjliga men kanske mer kontroversiella förklaringar. Först skall man slå fast att kontinuerlig och kvalificerad utbildning och fortbildning måste ingå som en förutsättning för att ge personal kompetens att ingripa. Men man kan inte bortse från att det kan handla om bristande civilt mod, eller oförmåga att ta barnperspektiv kombinerat med en överdriven tilltro till den egna förmågan att "lösa problemet" inom den egna organisationen." (sid. 61).

Frost och Sköld (1995) skriver att om en anmälan görs, som sedan visar sig vara felaktig, betyder det ju att ett barn inte far illa! Med detta sätt att tänka "bör ångesten inför att göra 'fel' vara uthärdlig." (sid. 68).

Om underlåtenhet att anmäla skriver Olsson (2001) följande: "Ett större problem ... är de anmälningar som inte görs. Arbetsgivaren kan i extrema fall vidta disciplinära åtgärder mot en anställd. Underlåtenheten att anmäla kan i det allmännas verksamhet även vara ett tjänstefelsbrott." (sid. 155).

Det är viktigt att påpeka att det aldrig är skolans personal som ska avgöra om det förefaller sig så att ett barn far illa eller ej. Det handlar om att anmäla en misstanke om att ett barn eller en

familj kan behöva den hjälp som socialtjänsten har att erbjuda. Huruvida misstanken sedan bekräftas eller inte ligger inte på skolpersonalen att forska i, det är socialtjänstens arbetsuppgift att utefter den anmälan som inkommit starta en utredning om anmälan är av sådan karaktär att det blir aktuellt (Frost & Sköld, 1995).

I mycket av den litteratur vi tagit del av (Bengtsson & Svensson, 2006; Drugli, 2003; Frost & Sköld, 1995; Killén 1999; Socialstyrelsen, 2005) återkommer tankar kring problemet med att personal i skolan väntar länge med att göra en anmälan och att det finns en osäkerhet bland skolpersonal när en tanke blir en misstanke. Frost och Sköld (1995) menar att det inte finns något utrymme för långvariga överväganden, lagen säger att det räcker med en misstanke för att en anmälan ska ske. Just ordet anmälan kan föra tankarna till att det är ett brott som ska anmälas (Socialstyrelsen, 2005). Det som anmäls är ju inte föräldrarnas duglighet utan oron för att ett barn kan fara illa.

Lagen om vård av unga

Eftersom Lagen om vård av unga (LVU) är den lag som kan bli aktuell när föräldrarna tackar nej till hjälp genom SoL redogörs mycket kort för den här: Då ett barn löper risk för att skadas i hemmet, då det finns risk för barnets hälsa och utveckling, eller då barnet utsätter sig själv för fara genom t.ex. droger eller brottslighet skall barnet, även utan samtycke från vårdnadshavare eller barnet själv, beredas sådan vård som situationen kräver.

Sekretesslagen

Sekretesslagen (SkrL) är en komplex lag och det är omöjligt att redogöra för alla delar i den här. Det som är viktigt att veta för studien är att det finns olika grader av sekretess samt att föräldrar med sitt samtycke kan bryta sekretessen mellan olika verksamheter. Den så kallade generalklausulen (SkrL 14 kap. 3 §) är också viktig att känna till. Den ger stöd åt

T. ex psykolog och kurator (att) lämna ut sekretessbelagd uppgift till annan myndighet, t.ex. polis eller socialnämnd, eller självständig verksamhetsgren inom den egna myndigheten, t.ex. skolhälsovården, ”om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som skall skyddas.” (Bengtsson & Svensson, 2006, sid. 293).

För personal i skolan kan det vara bra att känna till att t.ex. skolhälsovården har möjlighet att bryta sekretessen utan samtycke från barn eller föräldrar i de fall där det är viktigt för barnets bästa att skolhälsovårdens kunskap kommer fram till t.ex. polisen.

Förenklat kan sekretessen delas in i tre olika grader. Vanligtvis gäller samma grad av sekretess för alla som arbetar på samma arbetsplats. Skolan är dock ett undantag då det finns flera olika sekretessgrader beroende på att olika yrkeskategorier är samlade i skolan, t.ex. lärare och skolsköterska. I arbetet med barn som far illa handlar det om ett samarbete mellan två verksamheter med olika grad av sekretess, t.ex. skolsköterska och lärare eller lärare och socialtjänst. Lärare har den mildaste formen av sekretess, medan skolsköterskan och socialtjänsten lyder under mellannivån av sekretessens tre grader. Den strängaste formen av sekretess gäller för t.ex. rikspolisstyrelsens belastningsregister. (Bengtsson & Svensson, 2006).

Samverkan och organisation

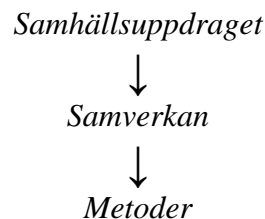
Samverkan och organisation är tätt sammanflätade och det är därför svårt att dra vattentäta skott mellan dem. Vi menar att detta kan ses som två system som påverkar varandra. För att slippa upprepningar presenteras därför båda kategorierna under samma rubrik. Vad gäller organisation kommer vi att hålla oss till kommunnivå, och behandlar därmed inte t.ex. nationell nivå. Anledningen till detta är att studiens syfte är begränsat till kommunen.

Att samverka för att barn ska få det så bra som möjligt är ingen ny tanke. ”Redan 1959 rekommenderade Kungl. Maj:t att ... särskilda samarbetsorgan skulle bildas i kommunerna för att uppnå ett regelbundet samarbete.” (Socialstyrelsen, 2007, sid. 3). När socialutredningen 1970 lade fram ett förslag om samordning av olika delar inom socialvården, var det för att underlätta för kommunerna att samarbeta över nämnderna. De nämnder som avsågs var socialvårdsnämnden, barnavårdsnämnden och nykterhetsnämnden (Fahlberg, 2006). Numera har Socialtjänsten skyldighet att aktivt verka för denna samverkan. Socialstyrelsen (2007) skriver att det i 6 § Förvaltningslagen (1986) står att det finns en allmän lagstadgad skyldighet att samverka. I frågor som rör barn som far illa finns en särskild skyldighet att samverka och som är reglerad i Skollagen (1985), Hälso- och sjukvårdslagen (1982), Polislagen (1984), Socialtjänstlagen (2001) och Lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (1998).

När flera organisationer ska samverka är det viktigt att vara på det klara med hur ord och begrepp används på olika sätt i de olika organisationerna. Som exempel kan nämnas att när polis och socialstyrelsen tillsammans skulle utarbeta en projektplan, med syfte att stödja lokal samverkan, betydde ordet ”strategi” inte samma sak för de båda organisationerna. Socialstyrelsen (2007) skriver att polisen förknippade ordet med en särskild sorts dokument och därför föreslog polisen istället att ordet ”riktlinjer” skulle användas. Detta stämde dock inte överens med socialstyrelsens användning av ordet och till slut valdes ordet ”strategi”. Lundgren och Persson (2003) skriver på liknande sätt om olika professioners sätt att uttrycka sig: ”..., det kan i vissa sammanhang upplevas som hotfullt att dela med sig av den begreppsapparat man investerat så mycket kunskap i, till andra.” (sid.31). Ord och begrepp som är starkt förknippade med en yrkeskår kan alltså vara svåra att ge avkall på och att kompromissa om.

Drugli (2003) skriver att det är kommunens ansvar att se till att det finns ramar för att samverka. Det får inte hänga på enskilda personers vilja eller ovilja om samverkan ska fungera eller inte. Hon menar att kommunen ska vara tydlig med hur samverkan ska ske så att det inte blir något som kan ses som frivilligt. ”Om det tvärprofessionella arbetet bygger på frivillighet, blir arbetet lätt alltför personberoende.” (sid. 175). Lundgren och Persson (2003) skriver på liknande sätt: ”Samverkan behöver inte – och ska heller inte – ... baseras på personliga relationer, argument som ofta framförs i debatten.” (sid. 3). Dessutom poängterar författarna att samverkan inte är ett mål i sig och att det måste finnas en gemensam förståelse för det samhälleliga uppdraget.

Lundgren och Persson (2003, sid. 29) illustrerar relationen mellan samhällsuppdraget, samverkan och metoder genom följande modell:

En förutsättning för att samverkan ska vara möjlig är att samhällsuppdraget uppfattas på liknande sätt. Om t.ex. skola och socialtjänst har helt olika uppfattningar om vad samhällets uppdrag är, är riskerna stora att problem uppstår. På nästa nivå krävs att man har en gemensam bild av vad samverkan skall leda till, hur olika kompetenser skall tillvaratas och vilka insatser som ska göras. Slutligen ska metoder för genomförande, organisation och prioriteringar av arbetsuppgifter diskuteras.

Sundell och Colbiörnsen (1999) pekar på forskning som visar att det händer att barn inte får den hjälp de behöver och har rätt till. Ibland beror detta på myndigheter och tjänstemäns oförmåga att samverka, men de skriver också att *inte samverka* kan vara positivt för dessa barn. Hjälp från flera olika håll kan öka mångfalden, spridas ut över tid och upprepas. Om det är flera organisationer som ska hjälpa samma barn kan en positiv konkurrens uppstå, vilket menar de, kan gynna barnet.

Wiklund (2008) skriver att samverkan mellan skola och socialtjänst kan tänkas öka anmälningsbenägenheten, eftersom man genom samverkan bättre uppmärksammar de barn som far illa. Däremot visar en studie, som Wiklund har gjort, att anmälningarna ibland t.o.m. minskar. Detta förklarar han så här: "... potentiella, omotiverade anmälningssituationer kan sorteras ut under sådana samverkansformer." (sid. 121). Med detta menar han att dialogen mellan skola och socialtjänst kan leda till att de anmälningar som görs är väl underbyggda.

Danermark (2005) behandlar ämnet samverkan mycket utförligt. Han talar bland annat om oron, som kan finnas, när samverkan ska ske. Ofta innebär samverkan en förändring i arbetet och många gånger är kanske syftet med samverkan oklart och det är svårt att veta vilket resultatet kommer att bli. Skillnader i makt och inflytande mellan de samverkande, som t.ex. utbildning, position och kön påverkar också samarbetet. En klar och tydlig ledning är också en förutsättning för att samverkan ska bli bra.

Danermark och Kullberg (1999) ger liknande exempel på vad som kan vara hinder vid samverkan:

- Bristande förståelse och respekt för varandras kompetens
- Bristande samarbete på chefsnivå
- Bristande kunskap om varandras organisationer
- Skilda synsätt

För att samverkan ska bli så fruktbar som möjligt, menar Danermark (2005), måste följande tre faktorer identifieras, lyftas fram och diskuteras:

- Kunskaps- och förklaringsmässiga faktorer (här syftar författaren på t.ex. olika utbildning och olika sätt att se på och förklara problemet)
- Formella och informella regler
- Den organisatoriska situationen

Genom att dessa faktorer identifieras, lyfts fram och diskuteras kan skillnaderna i organisationerna ses som en tillgång, så att man kan lära av varandra och utvecklas, påpekar Danermark (2005). Samma sak kan uttryckas så här: "Nyckeln till framgångsrik och långsiktig samverkan ligger i att lära sig leva med skillnaderna." (Danermark & Kullberg, 1999, sid. 7). Det gäller alltså att inse hur skillnaderna kan hanteras för att ge bästa möjliga förutsättning för samverkan.

Sundell och Colbiörnsen (1999) menar att för att samverkan ska fungera krävs att arbetet är sanktionerat av de inblandades chefer. Vidare tar de följande punkter som en rad forskare har kommit fram till underlättar samverkan.

- Klart definierade mål
- Politiskt och administrativt stöd för förändringen
- En adekvat planering för förändringsarbetet
- Extra resurser
- Fungerande kommunikation inom och mellan berörda organisationer
- Att de som ska genomföra förändringsarbetet förstår beslutet och har kunskap och vilja att genomföra det

Även Socialstyrelsen (2007) har liknande åsikt om detta. De betonar även att "en viktig uppgift för ledningen är att legitimera samverkan på lägre nivåer och efterfråga uppföljning och utvärdering." (sid 17). Lundgren och Persson (2003) menar att gemensamma möten och sammanträden ska ges hög prioritet genom att de noggrant planeras och effektiviseras. Samverkansarbetet kännetecknas av hög grad av struktur. Dessutom behövs någon form av samordning av hela samverkansarbetet.

Hindberg (2001) talar om vikten av samverkan mellan skola och socialtjänst: "I vissa skolor har socialtjänsten socialsekreterare placerade i skolan. /---/. Det breddar socialtjänstens kontaktytor och minskar avståndet mellan skolan och socialtjänsten." (sid. 163). Socialstyrelsen (2005) menar att personal från socialtjänsten kan besöka skolan för att tala om den verksamhet som de bedriver och på så sätt komma närmare den personal som ser barnen i den dagliga verksamheten. Detta samtidigt som skolpersonal på ett personligt sätt får information om vad socialtjänsten kan erbjuda. Även allmänheten behöver få information om socialtjänstens möjligheter att bistå barn och familjer. Detta, menar Socialstyrelsen (2005), kan ske på t.ex. BVC. Bergmark och Lundström (2008) påpekar att samverkan mellan olika instanser kan ses som en del av "den samhälleliga kontrollapparten" (sid. 97). Med detta menar de att t.ex. polisens kunskaper om ungdomsgäng kan, i samverkan med socialtjänsten, användas i arbetet med ett enskilt barn.

Drugli (2003) skriver att det behövs mer forskning kring vilka positiva effekter samverkan har. Idag påstår de flesta att samverkan är bra för de barn den berör, genom att det finns en

större helhetssyn på hjälpen kring barnet. Exakt vad den positiva effekten består i behövs, enligt Drugli, forskas mer kring. Bergmark och Lundström (2008) drar, 5 år senare, en liknande slutsats och menar att forskningen kring samverkan är mer fokuserad på processen än på resultatet för den enskilda individen.

Det finns en hel del C-uppsatser i vårt ämne. Den tendens som syns i de uppsatser, som vi har valt att ta del av, är att många pedagoger vill ha en utökad samverkan med socialtjänsten. (Eriksson & Jaldén, 2006; Jacobs & Müller, 2007; Modin & Svensson, 2005; Starefeldt & Wiklund, 2005). Vidare går det att utläsa en frustration hos de pedagoger som inte får någon återkoppling från socialtjänsten.

Återkoppling

Det som kan vara ett hinder vid samverkan mellan skola och socialtjänst, och vid återkoppling efter att skolan har gjort en anmälan, är att verksamheterna har olika grad av sekretess. Ett sätt att komma runt sekretessen är att få samtycke från föräldrar att informera om pågående utredning för skolan. ”Med stöd av ett samtycke kan socialtjänsten lämna t.o.m. mycket känslig information.” (Olsson, 2001, sid. 163.). Genom att ha ett nära samarbete med hemmet är det lättare att få samtycke, enligt Olsson (2001). Utredaren kan i ett tidigt skede i utredningen föreslå föräldrarna ett möte med skolans personal. Lundgren och Persson (2003) hänvisar till ett samverkansprojekt där enkätsvar visar att sekretessen inte upplevs som ett hinder, eftersom föräldrarna givit sitt samtycke till utbyte av information.

Olsson (2001) redogör för vilken information socialtjänsten kan vidarebefordra till skolan. Redan kända uppgifter kan lämnas och diskuteras med anmälaren. Dessutom kan positiva och harmlösa uppgifter alltid ges till den anmälare som vet att en utredning pågår. När en utredning är klar kan socialtjänsten ge råd till den personal som gjort anmälan, även i vissa fall utan samtycke. Men självklart, menar Olsson (2001), är det bäst att välja återrapporteringsmetoder som gör föräldrar och barn delaktiga.

Det är viktigt att veta att SoL inte uttrycker något om att anmälaren ska eller ens bör informeras om utredningen. Socialstyrelsen (2005) menar dock att om anmälaren får någon form av återkoppling så ökar benägenheten att anmäla igen. Frost och Sköld (1995) skriver att skolpersonal ofta inte märker någon förändring i barnens situation efter att en anmälan har gjorts. Detta kan då leda till en misstro mot både socialtjänsten och den enskilda handläggaren, vilket gör att benägenheten att anmäla igen minskar.

Sammanfattning av litteraturen

Sammanfattningsvis kan sägas att det finns en hel del styrdokument som är centrala när det gäller anmälningsskyldigheten: Barnkonventionen, Föräldrabalken, Socialtjänstlagen (14 kap. 1 §), LVU, Sekretesslagen och Skollagen. Barnkonventionen behandlar barns lika värde, barnets bästa, barnets rätt att överleva, leva och utvecklas samt barnets rätt att uttrycka sina åsikter. Föräldrabalken handlar bl. a. om barnets rätt och Socialtjänstlagen (14 kap. 1 §) bl. a. om anmälan när ett barn far illa. LVU tar upp vad som gäller vid de tillfällen då det finns risk för barnets hälsa och utveckling. Sekretesslagen behandlar olika sekretesser och Skollagen skriver bl. a. om samarbete med hemmet.

I litteraturen om anmälningsskyldigheten betonas barnets rätt till en trygg uppväxt och att barnets bästa alltid ska tas hänsyn till. Om det finns risk att barnet far illa gäller anmälningsskyldigheten. Vidare tar litteraturen upp att all skolpersonal har en personlig

skyldighet att anmäla, men trots det låter personal ibland bli att anmäla. Det kan finnas olika anledningar till underlåtenhet att anmäla: dålig återkoppling från socialtjänsten, rädsla för att äventyra en god relation med barnets föräldrar eller bristande kunskap.

När och om samverkan mellan olika organisationer ska ske är det viktigt att alla inblandade vet vilket som är målet med samverkan. Dessutom bör alla ha viss kunskap om varandras utbildning, kompetens och organisation. I litteraturen ges också olika förslag på hur socialtjänsten kan göras mer synlig i skolan.

Att återkoppling från socialtjänsten till skolan är av oerhört stor vikt är genomgående i litteraturen. Ett sätt att komma runt sekretessen och därigenom kunna återkoppla till skolan är att få samtycke från föräldrarna. Det allra bästa vid en anmälan, och även innan, är att ha ett gott samarbete med hemmet.

Att samverkan ska ske i frågor som rör barn som far illa är en lagstadgad skyldighet. Dessutom behövs det mer forskning kring de positiva effekterna av samverkan.

Teorianknytning

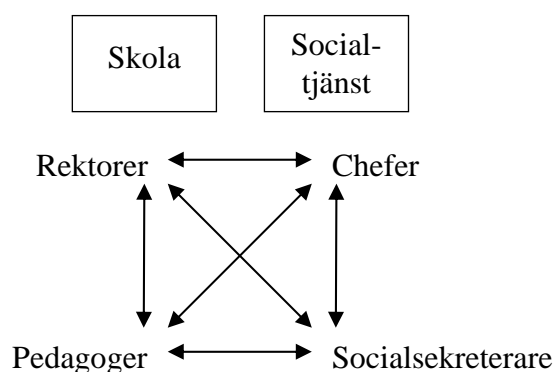
Den forskningsinriktning vi finner lämpligast för vår undersökning faller till viss del under den systemteoretiska teorin eftersom vi ska studera system och då syftar vi på organisationerna skolan och socialtjänsten som system.

Systemteoretisk teori

Wallén (1993) skriver att systemtänkandet uppstår ur ett behov av att vilja följa, förstå och planera för växt och förändring i komplexa sammanhang, där en rad faktorer växelverkar med varandra. Detta synsätt passar bra in på vårt sätt att se på organisationerna, eller systemen, skola och socialtjänst. För att få till samverkan mellan organisationerna, dvs. växt och förändring, finns det en rad faktorer som påverkar samverkan. Carlsson (1984) uttrycker samma sak så här: ”Typiskt för det systemteoretiska synsättet är också att det är inriktat på förändring.” (sid. 25).

Det finns olika huvudpunkter i en systemteoretisk analys, enligt Wallén (1993). Den huvudpunkt vi har valt att fokusera på, är vilken växelverkan det finns mellan delarna i systemet. Vi ser det som att för att samverkan ska fungera måste broar byggas från båda håll, dvs. både från organisationen skola och organisationen socialtjänst. Även inom organisationerna ska det finnas broar mellan de olika nivåerna i systemet, dvs. cheferna och övrig personal måste ha kännedom om varandras arbete. För att kunna samverka är det av vikt att man har samma kunskap på olika nivåer om vad samverkan går ut på och vilken målsättning man har med samverkan. Däremot kan det vara en fördel att inte ha samma kunskap på de olika nivåerna vad gäller t.ex. olika kompetenser, eftersom det kan vara en tillgång att man ser på en arbetsuppgift utifrån olika infallsvinklar.

Vår grovt förenklade syn på systemteorin redovisar vi i figuren nedan.:

”Ett grundläggande villkor för att se världen som system är att man ser figuren och bakgrunden som lika viktiga, att man inte självfallet ger förtur åt någon aspekt åt verkligheten.” (Öqvist, 2007, sid. 9). Så beskriver Öqvist systemteorin. Han fortsätter att beskriva teorin genom att påpeka att det är viktigt att lära sig att skilja på ”kartan” och ”terrängen”. Systemsynen innebär att vi måste försöka se på världen precis som den är, att se världen med barnets oförställda ögon, utan att bli störd av våra tidigare föreställningar. Alla som läst om den lilla barnboksfiguren Nasse (Nordqvist, 1988) kan lätt förstå vad det betyder att se världen med oförställda ögon. Nasse hittar, på sin dagliga vandring, ett föremål han aldrig tidigare sett. Efter att ha frågat alla han möter hur han ska använda det och vad det är kommer han till slut fram till att det är en stol och att den används till att sitta på. Vägen till förståelsen är krokig och Nasse ställer många frågor till dem som hjälpsamt talar om hur han ska göra med sin stol. Nasse ser på stolen på samma sätt som vi önskar se på den företeelse vi studerar, alltså med oförställda ögon.

Beroende på tiden vi har till vårt förfogande kan vi inte till fullo sätta oss in i eller använda teorin, därför anser vi att vi endast kan påstå att vi inspirerats av denna teori.

Syfte

Utifrån vår tidigare uppfattning om ämnet, samt den litteratur vi tagit del av, ser vi att det finns mycket att utveckla inom samverkan mellan skola och socialtjänst, för att alla barn som far illa ska få stöd från socialtjänsten. Med dessa tankar som utgångspunkt har vi valt att formulera vårt syfte så här:

- Syftet med vår uppsats är att belysa hur några personer inom skola och socialtjänst beskriver samverkan, mellan sina verksamheter, med fokus på anmälningsskyldigheten.

Våra frågeställningar är:

- Hur ser personalen inom de olika verksamheterna (skola och socialtjänst) på samverkan för att förbättra för barn i behov av särskilt stöd?
- Hur beskriver de olika yrkeskategorierna arbetet kring anmälningsskyldigheten enligt SoL 14 kap. 1 §?

Metod

För att få reda på hur någon beskriver en företeelse, i den här studien hur några personer beskriver samverkan mellan skola och socialtjänst, är en kvalitativ undersökning ett lämpligt val. ”Att en metod är kvalitativ innebär att den handlar om hur man ska karaktärisera något – hur man ska gestalta det.” (Larsson, 1986, sid. 7). För att få en beskrivning och samtidigt ha möjlighet att ställa klargörande frågor valdes intervjun som undersökningsmetod för vår studie. Den tid som fanns till förfogande begränsade både urval och omfattning av studien.

Varje metod har för- och nackdelar. Fördelarna med en intervju är att det finns möjlighet att tränga djupare in i några personers beskrivningar. Nackdelarna är att metoden är tidsödande och att det på så vis endast blir ett fåtal personer som kan komma till tals. Dock är syftet med studien att belysa hur några personer beskriver samverkan mellan skola och socialtjänst och på så sätt uppfyller intervjumetoden bäst studiens syfte.

Urval

Alla sex intervjuerna i studien genomfördes i en och samma kommun. Valet av kommun stod mellan kommunerna X och Y, två kommuner som låg inom rimligt geografiskt avstånd, valet blev därmed ett så kallat bekvämlighetsurval (Stukát, 2005). Att valet föll på den undersökta kommunen X beror på att en av oss har kontakt med den verksamhet vi ämnar undersöka i kommun Y. Kommun X valdes alltså av etiska skäl. Att undersökningen genomförs i enbart en (1) kommun beror delvis på att det var bäst så av praktiska skäl och delvis på den inspiration vi fick från en C-uppsats av Jacobs och Müller (2007). Dessa föreslog som vidare forskning att en sådan här studie kunde vara av intresse, för att fördjupa sig i kunskapen om hur samverkan upplevs från två olika verksamheter.

Den skola i kommunen som deltar i studien valdes eftersom det är den största skolan i kommunen och att personalen där antogs ha störst erfarenhet av anmälningar till socialtjänsten.

Inom socialtjänsten ville vi intervjua omsorgschefen och två socialsekreterare och där blev urvalet på så vis enkelt eftersom det bara finns en omsorgschef i kommunen. Omsorgschefen erhöll ett missivbrev (Bilaga A) och utsåg sedan två socialsekreterare med inriktning på barn och familj.

I valet av rektor på skolan stod det mellan två rektorer. Lotten föll då på rektorn för år F-6. Ett missivbrev (Bilaga B) skickades och när rektorn för F-6 tackade nej till att medverka, på grund av tidsbrist, kontaktades följaktligen rektor nummer två, rektorn för år 7-9. Där var de villiga att medverka i studien. Rektorn utsåg två personer med erfarenhet av anmälningar till socialtjänsten. Denna typ av urval där en person ombeds utse lämpliga respondenter kallar Merriam (1994) ”Urval baserat på personlig kännedom”. (sid. 63).

Intervjuguiden

Intervjufrågor (Bilaga C) sattes samman som ansågs uppfylla studiens syfte. Två provintervjuer genomfördes. En rektor och en socialsekreterare, som inte arbetar i den kommun där studien genomfördes, ställde upp på dessa provintervjuer. Dessa intervjuer resulterade i att intervjuguiden förändrades något. Någon fråga togs bort då den inte ansågs vara relevant för syftet och de följdfrågor, som ställdes vid provintervjuerna, skrevs ner i intervjuguiden, för att ha som stöd vid de kommande intervjuerna.

Genomförande av intervjuerna

Intervjuerna genomfördes enskilt med varje intervjuperson och intervjusituationen såg ut som följer: Tid hade avtalats med både socialförvaltning och skola för tre intervjuer i följd. Beräknad tid per intervju var max en timma, vilket det hade informerats om i missivbrevet (Bilaga A och B).

De tre intervjuerna på socialförvaltningen startade på avtalad tid och det fanns gott om tid vid alla tre intervjuerna. Tillåtelse gavs till att spela in intervjuerna på band och lokalerna var välisolerade så att inga ljud utanför trängde in och störde intervjuerna. Respondenterna verkade intresserade av studien och svarade utifrån bästa förmåga och de kändes avslappnade i intervjusituationen. Respondenterna verkade vara ganska välinformerade om vår studie. Vi blev väldigt positivt bemötta av alla respondenterna.

De tre intervjuerna på skolan startade senare än avtalad tid p.g.a. försening av något slag. Vi informerades om att vi fick max. 30 min. per intervju, eftersom tiden var en bristvara. Även här fick vi tillåtelse att spela in intervjuerna på band. Lokalen var inte så välisolerad, så ljud utifrån trängde in och var vid några tillfällen störande för intervjuerna. Även respondenterna här verkade intresserade av studien och svarade utifrån bästa förmåga. Två av de tre respondenterna kändes avslappnade i intervjusituationen. En av respondenterna tycktes ha fått väldigt lite information om vår studie. Vi blev mycket positivt bemötta av alla respondenterna här också.

Vid varje intervju var avsikten att en skulle vara intervjuare och en bisittare. Bisittarens uppgift var att uppmärksamt följa intervjun och se till att inga trådar tappades bort. Det är lätt att som intervjuare vara för fokuserad på nästa fråga istället för att följa intervjuarens svar och på så vis gå djupare in på dessa. Bisittaren var alltså tänkt att observera och sticka in följdfrågor som intervjuaren missade.

Utskrift av intervjufrågor

När intervjuerna var klara lämnades kassettbanden till en god vän, som skrev ut dem i sin helhet, detta för att underlätta analysen av materialet. Personen, som skrev ut intervjuerna, blev informerad om att materialet skulle betraktas som sekretessbelagt. Detta ansågs inte vara något problem då personen i fråga arbetat inom vården och hade full förståelse för etikproblematiken i att låta någon utomstående skriva ut intervjuerna.

Valet att skriva ut intervjuerna var inte självklart. Lindholm (1999) menar att det inte alls är nödvändigt att skriva ut bandade intervjuer, detta för att utskrivna intervjuer missar en dimension, betoning och röstläge säger mycket som inte syns på ett papper. Vi ansåg dock att det var praktiskt att analysera utskrifterna kombinerat med de talade intervjuerna. En anledning var att vi enklare kunde delge varandra våra tankar om kategorisering etc. av svaren via mail.

Bearbetning av svaren

När utskrifterna av intervjuerna var klara, satte vi oss ner, var och en på sin kammare, och strukturerade utsagorna. Utsagorna strukturerades utifrån intervjuguidens teman: anmälningsplikten, samverkan, återkoppling och organisation. Rent praktiskt gick vi tillväga på följande sätt: utsagor som föll under olika teman färgades med olika färger, dessa färger

kom vi överens om, så att det skulle bli lättare att arbeta vidare tillsammans med utsagorna. Utsagor som föll under kategorin anmälningsplikten färgade vi gula, utsagor som föll under organisation färgades blåa, återkoppling blev röda och samverkan blev gröna. En del utsagor färgades med flera färger, eftersom de föll under flera olika kategorier och på så sätt blev de analyserade mer än en gång.

Vid analysen läste vi de olika utsagorna inom samma kategori, t.ex. de gula som handlade om anmälningsplikten, och jämförde utsagorna för att hitta likheter och skillnader. Larsson (1986) skriver följande om kvalitativ analys: ”Kärnan i analysen, det fungerande verktyget – är jämförelsen mellan olika svar. Man söker ständigt efter likheter och skillnader, likheter och skillnader.” (sid. 31). Vi gjorde på samma sätt med alla de fyra kategorierna. När utsagorna kategoriserats klart, lästes intervjuerna i sin helhet för att säkerställa att inte någon utsaga hade feltolkats, när den inte befann sig i sitt sammanhang. Så småningom utkristalliserades de likheter och skillnader som redovisas i resultatdelen.

Reliabilitet

För att säkerställa reliabiliteten gjordes provintervjuer där intervjuguiden prövades. Klargörande följdfrågor ställdes under intervjuerna när så behövdes, både från intervjuaren och respondenten. På så sätt undveks feltolkningar.

Tyvärr kunde inte alla intervjuerna genomföras med bisittare p.g.a. personliga omständigheter. Två av intervjuerna på socialtjänsten genomfördes utan bisittare. När det uppdagades att intervjuerna på socialtjänsten skulle genomföras på detta sätt, dvs. utan bisittare, övervägdes om intervjuerna skulle ombokas. Beslutet blev att genomföra intervjuerna, då vi inte ville ställa till besvär för dem som verkligen ansträngt sig för att hitta tid till intervjuerna. Intervjuerna på skolan genomfördes med intervjuare och bisittare, som planerat.

Har detta påverkat studiens reliabilitet? Troligen i mycket begränsad omfattning. Det var under alla intervjuer samma intervjuare och under de fyra intervjuer som bisittaren deltog behövde bisittaren aldrig assistera intervjuaren. Bisittaren fanns med på intervju nr 1, 4, 5 och 6. Att bisittaren fanns med under den första intervjun och genast därefter kunde ge feedback till intervjuaren menar vi påverkar reliabiliteten positivt. Dessutom lyssnade bisittaren på bandinspelningarna av de intervjuer hon inte kunde delta i och kunde på så sätt ändå få höra intervjuerna. Genom att lyssna på intervjuerna fick bisittaren möjlighet att höra tonfall och tankepauser, däremot fanns ingen möjlighet att ta del av kroppsspråk. Om detta har påverkat tolkningen av de två intervjuerna är svårt att säga.

Validitet

Ger då vår undersökning en sann bild av det som har undersökts? De frågor som ställdes anser vi var relevanta för syftet och vi har ingen anledning att tro att någon av de intervjuade med avsikt har besvarat frågorna på ett sådant sätt att det skulle påverka undersökningens validitet. Likaså har följdfrågor ställts för att klargöra uttalanden från intervjupersonerna, så att risken för missuppfattningar skulle minimeras. Intervjuerna har bandats och sedan skrivits ut ordagrant. Under analysprocessen har utsagorna lästs i sitt sammanhang, för att inga feltolkningar skulle göras.

Det som är svårt att avgöra är huruvida våra egna förutfattade meningar påverkat resultatet. Eftersom läsaren, redan i inledningen av uppsatsen, blir förtrogen med de föreställningar vi

hade när arbetet startade ger det läsaren möjlighet att själv ta ställning i den frågan. Vår förhoppning är att vi så långt det är möjligt har ställt dessa tankar åt sidan under arbetet med studien.

Generaliserbarhet

Då undersökningen är av begränsad omfattning är det naturligtvis svårt att dra några långtgående generella slutsatser. Det som kan sägas är att undersökningen i mångt och mycket bekräftar den tidigare forskning som presenteras i uppsatsen. Det kan därför finnas anledning att tro att det resultat vi fått fram skulle kunna bli resultatet om undersökningen genomfördes i en storleksmässigt liknande kommun.

Etik

Etikfrågan diskuterar vi med utgångspunkt i de fyra krav som tas upp i Vetenskapsrådets skrift Forskningsetiska principer. De fyra kraven är: informations-, samtyckes-, konfidentialitets-, samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Informationskravet uppfylldes eftersom syftet med studien tydligt framgick i missivbrevet (Bilaga A och B). Respondenterna blev tillfrågade om de ville ta del av den färdiga studien och fick veta att de i så fall skulle få den skickad till sig via E-post. Genom att tacka ja till att delta i intervjun anser vi att respondenterna har lämnat sitt samtycke.

En etisk fråga som hamnar under konfidentialitetskravet är att det kan vara känsligt att besvara frågor som handlar om anmälningsskyldigheten. Vi var tydliga med att svaren kommer att behandlas på ett sådant sätt att det inte kommer att röja intervjupersonernas identitet. Materialet som blev resultatet av intervjun, både utskrifter och kassetband, förvarades på ett sådant sätt att ingen obehörig kom åt dem. Intervjuutskrifterna och de bandade intervjuerna innehöll inga namn, så även om materialet kommit i orätta händer skulle det varit svårt att identifiera respondenterna. När examensarbetet är godkänt har vi för avsikt att radera kassetbanden och förstöra utskrifterna.

De uppgifter vi samlar in kommer endast att användas i denna studie och på så sätt anser vi att vi uppfyller nyttjandekravet.

Då en god vän anlitas för att skriva ut intervjuerna bör det etiska i detta diskuteras. Detta tillvägagångssätt gör ju att ytterligare en person får ta del av studiens råmaterial. Att personen tidigare arbetat som läkarsekreterare innebär att hon är väl förtrogen med sjukvårdens sekretess och hon visade full förståelse för att det hon skrev ut skulle betraktas som sekretessbelagt. Eftersom hon inte har något samröre med den verksamhet vi undersökt, fanns det liten eller ingen risk att hon skulle känna igen någon av personerna på banden. Tyvärr informerades inte respondenterna om att en utomstående skulle skriva ut intervjuerna. Att så inte skedde berodde på att vi, vid tiden för intervjuerna, inte var medvetna om att vi hade möjlighet att få denna hjälp. Det bör naturligtvis diskuteras huruvida vi har levt upp till de forskningsetiska principerna. Allra bäst hade det varit om vi, innan vi fattade beslut om att använda oss av hjälpen, hade tagit kontakt med respondenterna och frågat dem om det gick bra att vi använde oss av vår skrivhjälp.

Ytterligare en etisk fråga, som bör diskuteras, är när någon eller något beskrivs på ett ofördelaktigt sätt i intervjuerna. På vilket sätt ska dessa utsagor redogöras för i resultatet? Kvale (1997) påpekar att när sådana här situationer uppstår, måste hänsyn tas till

konsekvenserna för den intervjuade. Då studiens syfte är att lyfta fram hinder och möjligheter för samverkan anses dessa utsagor vara viktiga att ta med i resultatet. Efter en del diskussioner och överväganden resulterade detta i att vi även redogör för dessa utsagor, men på ett generellt sätt och därför blir konsekvenserna för respondenterna minimala.

Resultat

För att underlätta förståelsen av citaten från intervjuerna, står det efter varje citat om det är personal från socialtjänsten eller personal från skolan som har sagt det som står skrivet. ”Soc” står för socialtjänsten och ”S” står för skolan. I intervjuvären förekommer förkortningen IFO som står för Individ- och Familjeomsorgen, BVC som står för Barnavårdscentralen, samt EVT som betyder elevvårdsteam.

Anmälningsskyldigheten

Inom skola och socialtjänst råder en tydlig enighet om vad anmälningsskyldigheten innebär och att anmälan ska ske då personal oroar sig för att ett barn far illa. Dessutom råder enighet om att rektor alltid är delaktig i anmälningsförfarandet. Detta uttrycks bl.a. så här:

”Jag tolkar ju den så att när vi ser eller hör att ett barn far illa på något sätt så är det vår skyldighet att anmäla.” (S)

”Alltid rektors ansvar att anmälan kommer in...” (Soc)

På frågan om socialtjänsten anser att skolans personal anmäler i den utsträckning som sig bör, så är det tydligt att det blivit en förändring de senaste åren, dvs. att idag anmäler skolan det som bör anmälas. Däremot:

”...dom som inte gör det är BVC, sjukvård och barnpsykiatri som kommer i kontakt med så många familjer. Skola och förskolas anmälningar är väl grundade.” (Soc)

Ytterligare en tydlig enighet råder kring hur man tolkar begreppet barn som far illa. För att tydliggöra vad begreppet innebär ger intervjupersonerna exempel på vad det kan vara som gör att barn far illa: ett eget destruktivt beteende, de utsätter sig själva eller andra för fara, de vistas i olämpliga miljöer, de har missbrukande eller psykiskt sjuka föräldrar eller så kan det vara bristande omsorg.

Enighet råder också om att det är bättre att gå den ”mjuka vägen” innan det görs en anmälan. Med det menas att föräldrarna erbjuds att en socialsekreterare är med på ett möte på skolan, där föräldrarna får information om vilken hjälp de kan få från socialtjänsten. På detta sätt kan föräldrarna själva ansöka om hjälp och ingen anmälan behöver göras. En av respondenterna säger så här:

”Vi bjuder in när vi har möte med föräldrarna, där vi ger föräldrarna tips om att vi tror nog att ni skulle behöva stöd av IFO. Är det ok om vi bjuder in dem till nästa möte för att se vilket stöd och hjälp de kan få utav dem?” (S)

Genom att få in en ansökan från föräldrar den ”mjuka vägen” så slipper också personalen i skolan att konfronteras med föräldrarna när skolan har gjort en anmälan. Denna konfrontation kan vara en mycket obehaglig situation för skolans personal, t.ex.:

”Även om vi hade haft många samtal med henne innan men det slutade ju med att vi gjorde en anmälan. Hon öste då sin galla över oss och sade att hon inte hade något förtroende för oss.” (S)

Personalen inom socialtjänsten poängterar att de alltid vill ha in en skriftlig anmälan och detta beror delvis på att det har hänt att skolan har gjort en muntlig anmälan och sedan tagit tillbaka

den, eftersom läraren inte ville stå för uppgifterna inför familjen. Socialförvaltningen kan aldrig gå in och stödja en familj enbart utifrån rykten, utan för att kunna gå in i en familj krävs följande:

”Vi har bara tre sätt att få en ingång i en familj och det är ansökan, anmälan och begäran om yttrande från någon annan myndighet, t.ex. åklagaren.” (Soc)

Enighet mellan skola och socialtjänst råder också när det handlar om att man kan kontakta socialtjänsten och rådfråga, utan att säga namnet på den person det handlar om. En vanlig uppfattning i skolan är att det direkt blir en anmälan om namnet råkar nämnas. Däremot säger en respondent från socialtjänsten så här:

”Det blir inte en anmälan om man nämner namnet vid en anonym förfrågan! En myt man behöver slå håll på! Man kan bli rädd att ringa.” (Soc)

Socialtjänsten betonar att SoL bygger på frivillighet och att det är långt att gå innan LVU blir aktuell. En av respondenterna uttrycker sig på följande sätt:

”Glappet mellan den frivilliga SoL och tvångslagstiftningen LVU är så stor. Det finns en gråzon som jag önskar att man kan täppa till. Frivilligheten är så långtgående att man kan säga nej till oss när vi kommer med förslag till insatsen och LVU kräver så mycket.” (Soc)

Att Socialtjänstlagen bygger på frivillighet och att det är långt att gå till LVU kan vara en anledning till irritation hos skolans personal. Det kan ju vara så att familjen eller barnet tackar nej till insatsen och då händer det ju inget, tycker skolans personal. En respondent från skolan uttryckte det på följande sätt:

”Dom avslutade för han var inte intresserad.” (S)

Om problemen kvarstår är det viktigt att skolan anmäler igen, socialtjänsten har då möjlighet att öppna en ny utredning.

”Det viktiga för oss är ju att skolan som ser barnet anmäler igen om de känner oro. Det kan göra att vi kommer in i familjen och att familjen inser att det är ett problem. En ny anmälan ger möjlighet till att öppna en ny utredning.” (Soc)

Två av respondenterna tar upp vikten av att när man gör en anmälan, så anmäler man sin oro för barnet. Det är inte så att man anmäler föräldrarna.

”En missuppfattning är att man tror att man anmäler föräldrarna, man anmäler egentligen sin oro för det enskilda barnet.” (Soc)

Ibland kan problem uppstå när skolpersonal oroar sig för att barnet är mycket oroligt i skolan och när man inte finner några problem i hemmiljön. Då får skolan försöka arbeta med problemet i skolan, säger socialtjänsten.

”Ibland blir det problematiskt när ett barn ballar ur i skolan, på högstadiet framför allt, utagerar, men man har inget att gå på när det gäller hemmiljön. /.../ men jag säger har ni inget att gå på i familjen, att anmäla in i bakgrund och hemmiljö, så jobba med barnet i skolan. Skolproblematiken i sig är inget man kan anmäla in till oss.” (Soc)

Att all personal som arbetar i skolan, dvs. även vaktmästare, köks- och städpersonal, har skyldighet att anmäla till socialtjänsten har man kunskap om i ledningen av skolan. Däremot händer det aldrig att den personalen anmäler och detta beror säkert delvis på att de har en annan ledning än skolan. Med olika ledning menas att pedagogisk personal och övrig personal (ex kök och städ) har olika chefer.

”Vi försöker få med dem allt mer nu i behandlingsarbetet. Det är ju mycket svårare att få dem att förstå att dom ska agera. De tycker att det är någon annan som ska ta hand om det. T.ex. finns mobbing. De kan ju lika gärna ta tag i det. Där finns det ett statustänkande fortfarande. De känner sig sämre som personer, inte så viktiga.” (S)

Samverkan och organisation

Under temaområdet samverkan och organisation använder vi oss av underrubrikerna Möjligheter för samverkan samt Hinder för samverkan.

Möjligheter för samverkan

När vi, i våra intervjuer, frågar om vad som görs för att få bra samverkan mellan organisationerna, kommer det upp många olika sätt man jobbar på. Det man bl.a. nämner är:

- Ungdomsutvecklare (anställda av socialtjänsten): en är ute i skolan ca. tre timmar per dag och är också på fritidsgården. Ibland har en ungdomsutvecklare elevens val på skolan.
- Behandlingsassistenter (anställda av socialtjänsten): en är placerad på ungdomsgården och jobbar mot skolan.
- Någon personal från socialtjänsten är med på 6:ornas läger, för att knyta kontakter med de blivande 7:orna.
- En gång i månaden är personal från socialtjänsten med på möten med Elevhälsoteamet.
- Västbus: för barn med sammansatt problematik. Rektor, områdeschef för IFO och avdelningschefen för BUP deltar.
- Skolan hör av sig till socialtjänsten och rådfrågar om fall där man inte riktigt vet hur man ska förfara, då får skolan råd och stöd från socialtjänsten.
- Föräldrautbildningen COPE – Community Parent Education Program: Syftet med COPE-programmet är att ge föräldrar verktyg för att förstå och hantera sitt barns beteende och att stärka dem i deras föräldraskap. Ett viktigt syfte är också att förbättra samspelet i familjen och att skapa stödjande nätverk.
- Art - Aggression Replacement Training: är ett program som används för att förebygga och bromsa utveckling av våld och aggressivitet hos ungdomar och unga vuxna.
- Skolan kan bjuda in en socialsekreterare till en elevvårdskonferens med föräldrarna, med föräldrarnas godkännande.
- Grupper för barn som behöver sociala kontakter och att träna sig i grupp.

Utifrån våra intervju svar kan vi se en skillnad mellan skola och socialtjänst vad gäller samverkansformer. Tydligt är att socialtjänstens personal är mer insatt i vilka samverkansformer som finns än vad skolans personal är. De chefer vi intervjuat känner till mer om vilka olika samverkansformer som finns än övrig personal

Att skolan är en viktig samarbetspartner för socialtjänsten påpekar respondenterna. Från socialtjänsten uttrycks det så här:

”Skolan och förskolan är vår viktigaste samarbetspartner, det får vi inte glömma. Det måste vi få att funka på ett bra sätt alltså” (Soc)

”Vi är ju helt beroende av skola och dagis, det är ju dom som ser och representerar barnen.” (Soc)

I den kommun vi besöker har flera olika saker gjorts för att bygga broar mellan skola och socialtjänst. Ungdomsgården ligger under IFO organisationsmässigt och tre ungdomsutvecklare finns på skolan, någon av dem finns där varje dag. En annan del i samarbetet mellan de båda organisationerna är att socialtjänsten ska delta på elevhälsomöte en gång i månaden. Både skola och socialtjänst uttrycker sig om dessa möten på ett positivt sätt:

”Det är vår första sluss, det är därför vi vill ha koppling till det teamet. Förut blev det kors och tvärs och EVT kände sig förbispelade kring många barn. Nu har man en bättre struktur.” (Soc)

”...och så och vi har haft kontinuerliga möten när hela elevhälsan träffas på fredagar och då har de varit med en gång i månaden så att vi då skall kunna lyfta ärenden där vi känner oro, där vi är lite rådvilla.” (S)

När intervjuerna görs, i slutet av september, har socialtjänsten inte varit med på något möte ännu. Vad det beror på framgår inte av intervjuvaren.

Alla, som deltog i intervjuerna, påpekade vikten av att t.ex. olika samverkansmöten kommer till stånd. En respondent beskriver det så här:

”Om man nu bara beskriver det vi vill så är det ju att få till stånd möten som blir kontinuerliga där det är ett givande och tagande, där vi jobbar bättre så att det inte blir IFO som jobbar med det och vi jobbar med det.” (S)

Enighet råder om, oavsett vilken organisation man tillhör, att personalen som arbetar inom socialtjänsten bör synliggöra sig mer. Respondenterna kommer med olika förslag på hur socialtjänsten skulle kunna synas mer i t.ex. skolan. Detta skulle kanske också kunna leda till att den allmänna synen på socialtjänsten skulle avdramatiseras, dvs. att man kan se det som att man kan få stöd och hjälp i stället för att socialtjänsten skulle vara ett hot. Ett par respondenters tankar:

”Det är i alla fall bra att de visar sig och talar om att det finns hjälp.” (S)

”Jag tror att de tänker som så att socialtjänsten står för något negativt.” (S)

”Det är en känsla av att samhället kan komma och fatta beslut över någons huvud”.
(Soc)

Hinder för samverkan

Svårigheter för samverkan kan vara att personal inom de olika organisationerna har olika yrkesroller och olika utbildning. Ofta har man olika sätt att se på samma sak. Respondenterna talar också om att detta är ett problem. Ett exempel på detta är när man i de båda

organisationerna, skola och socialtjänst, anser att ett barn behöver samtalsstöd och har olika uppfattningar om vem som är mest lämpad för att ge barnet det stödet. Vilken utbildning ska den personen ha som utför behandlingen? Går det bra att ungdomsutvecklarna, som har gått en kortare kurs om samtal, har samtalsstödet eller bör det t.ex. vara en kurator eller en psykolog, som har 4-5 års akademisk utbildning? Så här kan det uttryckas:

"IFO har haft större penningresurs för att utbilda kortutbildning, Art, sådana här utbildningar. Då blir det så att de går in och behandlar, och det har de ju rätt på ett sätt att göra då de har utbildning, men man kan tänka sig att en som har 4-5 år i utbildning, tycker jag då är en större person i behandlandet. Där kan det ju bli som så att hur ska vi kunna vara tydliga så att vi inte klampar in i kvacksalveriproblem."
(S)

Något som också påverkar samverkan är vad olika termer betyder för de olika yrkesrollerna. Ordet "utredning" har inte samma innebörd på skolan och socialtjänsten. För skolans personal kan det betyda en pedagogisk eller en psykologisk utredning. På socialtjänsten innebär vanligtvis en utredning huruvida ett barn far illa och behöver någon form av insats. Följande citat uttrycker att man använder sig av ordet utredning med olika tolkningar av ordets betydelse och inom den ena verksamheten förringar man den andra verksamhetens tolkning:

"Jooo!! Det finns en grej som har stört mig förstås, det är ju NN. NN som alltid ser sig som så mycket mer. Som faktiskt har gett någon socialsekreterare en känga ibland när hon har sagt att "vi har ju den här pågående utredningen" Då har NN sagt: Puh! Utredning!" (Soc)

Från båda verksamheterna kan utläsas en viss frustration över att organisationen inte ger bättre förutsättningar att utnyttja varandras kompetenser. Socialtjänsten uttrycker att det numera finns en bättre organisation för detta men att det kan utvecklas ännu mer:

"Jag tänker nog att alla är medvetna om att vi ser saker på olika sätt men sen är min uppfattning inte på de åren jag jobbat att det har lyfts på det sättet att vi ser på det på olika sätt, men ändå tycker jag att det är inte lika åt höger och vänster längre utan mer mot samma håll, men det handlar ju också om att jag tycker att det har blivit ett bättre samarbete. Vi har mer förståelse för varandras både organisation och synsätt". (Soc)

Det som kan uppfattas som ett hinder för samverkan är sekretessen. Det framkommer att skolans personal uppfattar det som ett större problem än socialtjänstens personal, men även socialtjänstens personal skulle ibland önska att det var annorlunda:

"Jag tycker nog att vi kunde ha rättigheten att lämna mer information tillbaka till anmälaren, men så ser det inte ut, utan föräldrarnas samtycke. Så det är ett hinder, för det blir frustration när man får veta att vi avslutat ett ärende utan åtgärd. Så vet man inte varför och vi får inte berätta." (Soc)

"Det är ju socialtjänstens sekretess och ett hinder är ju att även om vi samarbetar och dom vill samarbeta med oss så är det ändå en liten mur emellan." (S)

På skolan uttrycker en intervjuperson att samverkan inte fungerar dåligt men att en önskan om att det ska fungera bättre finns:

”Sedan är det väl så att vi just nu sitter inne i att vi skulle vilja få det mycket bättre. När man har den känslan så kan det lätt bli att man säger att det fungerar inte så bra”. (S)

De flesta vi intervjuat anser att det kan vara bra att diskutera om det finns olika syn på organisationerna vad gäller makt och prestige. Alla som vill ha den diskussionen är eniga om att detta inte diskuteras i dagsläget samt att det är en viktig fråga att ta upp.

”Det känns som om det är otroligt känsligt. Det är ju så, förstår jag, att har man olika chefer så är det väldigt svårt att komma åt problemet, skolpsykologen har en rektor, där har man omsorgschefen, så det tror jag ligger på chefsnivå om man skall kunna prata om vad blir våra roller.” (Soc)

På frågan, om den personliga utbildningen har betydelse för hur man ser på barnet, skiljer sig svaren. En anser att det är viktigt att ta upp det till diskussion medan en annan inte anser att det är något som ska påverka arbetet då det är barnet som ska stå i fokus.

”Det är nog viktigt att prata mer om det, det ligger ju mest hos enskilda hur man värderar sin egen yrkeskunskap egentligen, om jag är stolt över det jag gör så blir det ju inte något hot att någon annan har ett annat fokus, en annan specialistkunskap, då ser man ju det som ett komplement.” (Soc)

”Jag tror nog att alla tänker i första hand på eleven oavsett vilken utbildning man har. Så känner jag, eleven i fokus, det är ju den man i första hand vill hjälpa, sen hur hjälpen blir är ju beroende på problemet. Jag tror att fokus ligger där, här på skolan är det ju i alla fall så.” (S)

Det som är väldigt tydligt, när vår analys av organisationen görs, är att det finns en vilja att förbättra organisationen för samverkan och att frågor vi tar upp i intervjuerna är viktiga att dryfta över organisationsgränserna. Att så inte sker beror enligt intervjupersonerna på tidsbrist.

Återkoppling

När en anmälan från skolan till socialtjänsten är gjord kommer ett brev till skolan om att anmälan är mottagen. Att så sker finns det kunskap om hos två av de tre intervjuade i skolan. Den tredje uttrycker det så här:

”... men det kanske kunde vara som så att de sa ”nu har vi tagit emot anmälan och vi jobbar på fallet”. Någon feed-back kanske skulle kunna finnas”. (S)

En av de intervjuade menar att om en tydligare återkoppling gavs skulle anmälningsbenägenheten öka. Skulle information ges om att familjen inte vill samarbeta med socialtjänsten menar intervjupersonen att skolan skulle kunna anmäla igen eller försöka göra något annorlunda. Men om inte så sker menar intervjupersonen att:

”Det är självklart så att det ger den här responsen att det är viktigt att man gör anmälan. Om det bara hamnar i en bäck och försvinner och man vet inte i vilken sjö det är så blir det så att det tunnas ut...” (S)

Något som är intressant bland svaren från socialtjänsten är de korta och tydliga svar på frågan om föräldrar alltid tillfrågas om samtycke för att lämna information vidare till skolan. En svarar:

"Ja, det är rutin" (Soc)

Medan en annan svarar:

"Nej, det är inte rutin, det kan man ju förändra." (Soc)

Frågan om hur mycket återkoppling socialtjänsten kan ge till skolan gav olika svar från olika respondenter. Man tolkade alltså socialtjänstlagens sekretess på olika sätt. Några tolkade den så att ingen återkoppling alls fick ske, om inte föräldrarna gav sitt tillstånd, medan några tolkade det som att viss återkoppling skedde ändå. Här skiljde sig svaren beroende på vilken nivå man befann sig på, dvs. om man var chef eller inte. På chefsnivå var man säkrare på sin sak att man kunde välja att se det som att personen inte lider men av att uppgiften dryftas, även om föräldrarna inte gett sitt tillstånd.

"...men ibland räcker det med att vi kan prata runt ett ärende utan att vi bryter sekretessen... vi kan ibland välja att se det som att de inte lider men." (Soc)

Att de båda undersökta organisationerna har olika stark sekretess utgör i vissa fall ett hinder i frågan om återkoppling, det anser alla de intervjuade på socialtjänsten. En av de intervjuade därifrån påpekade att sekretessen är menad som skydd för den enskilde, något som även en av personalen på skolan framhöll. Nedanstående citat förtydligar detta.

"Om förväntningarna blir orimliga på vad man ska ha för informationsutbyte, då är sekretessen ett hinder, eller man kan säga som ett skydd för den enskilde, det kan jag se att man måste hantera och göra upp en struktur så man inte har orimliga förväntningar på samverkan..." (Soc)

"Jag tycker ju att man ska ju skydda föräldrarna också när det gäller det som görs utanför skolan, jag kan ju tänka mig om det varit jag själv så kanske jag inte skulle vilja att socialsekreteraren ringer ner och berättar att nu gör vi det och det..." (S)

På socialtjänsten finns kunskap om att sekretessen ger upphov till mycket frustration i skolan. Alla vi tillfrågat har stor förståelse för att skolpersonalen vill veta om det händer något med den anmälan de lämnat in.

Som sammanfattning av resultatet kan vi se att det som genomsyrar intervju svaren är att det finns en vilja att samverka från båda håll. Det är också tydligt att möjligheterna för samverkan har blivit bättre med åren, samt att en förståelse för att skola och socialtjänst arbetar utifrån olika förutsättningar finns.

Diskussion

Följande avsnitt delas in i två områden: Metoddiskussion, där vi reflekterar över forskningsprocessen. I resultatdiskussionen utgår vi ifrån studiens syfte och diskuterar våra resultat från intervjuerna och kopplar dessa till litteraturen.

Metoddiskussion

I det här avsnittet diskuterar vi aspekter kring hur intervjuundersökningen genomfördes. Vilka brister och förtjänster har vår studie?

Att två av sex intervjuer genomfördes utan bisittare kan anses som en brist, alla intervjuer fick då inte samma inramning. Tolkningen av dessa två intervjuer kan eventuellt ha påverkats och detta har tidigare tagits upp under reliabilitet. Vi tror dock inte att en eventuell negativ påverkan har varit så stor att det äventyrar studiens resultat.

Analysen av intervjuerna kan sägas börja redan vid utskriften av dessa. Att vi inte själva skrev ut intervjuerna gör att vi inte startade analysen förrän vi fick utskrifterna i vår hand. Vi anser inte att detta har påverkat vår analys nämnvärt. Antalet intervjuer är så få att det är möjligt att komma ihåg tonfall etc. som kan tänkas påverka analysen. De två intervjuer som genomfördes utan bisittare avlyssnade bisittaren innan utskrifterna skedde. På så sätt tog även bisittaren del av de två intervjuerna muntligt.

Urvalet av intervjupersoner gjordes med hjälp av omsorgschef och rektor. Dessa fick välja några av sina medarbetare som de ansåg passade in i studiens syfte. Det vi inte vet är om de valda personerna är mest representativa för skolan/socialtjänsten. Det kan vara så att de båda cheferna har valt personer som "svarar rätt" enligt dem själva. Vi fick dock inte uppfattningen att det skulle vara så. Alla intervjuade kändes säkra på sin sak och trygga i sin yrkesroll. De har också mångårig erfarenhet från sina respektive yrken.

Det faktum att det var samma intervjuare under alla intervjuer gjorde att frågorna ställdes på likartade sätt under alla intervjutillfällena, vilket vi anser vara viktigt för reliabiliteten. Att vi har intervjuat både chefer och övrig personal, anser vi, har gett studien den bredd som vi önskade. Om vi endast intervjuat en personalkategori skulle resultatet förmodligen ha sett helt annorlunda ut. Nu får vi veta hur mycket de olika personalkategorierna vet om samverkan mellan de båda organisationerna. Tankar om t.ex. de olika organisationernas kunskaper om samverkan är viktiga att få med från olika nivåer i systemen, eftersom vi har en systemteoretisk ansats.

Resultatdiskussion

Vilja att samverka

Det som tydligt går att utläsa ur resultatet är att det finns en stor vilja att samverka för att på bästa sätt stötta de barn som far illa. Sett ur ett systemteoretiskt perspektiv (se figur sid. 12) finns det möjlighet att bygga hållbara broar för samverkan mellan de båda organisationerna. I dagsläget finns det små broar som inte är så tydliga för alla personalkategorier. De som är mest medvetna om broarna är rektor och personalen på socialtjänsten.

Intervjupersonerna redogör tydligt för vilka personer från socialtjänsten som finns i skolan för att stötta barnen. Både Socialstyrelsen (2005) och Hindberg (2001) påpekar att det är viktigt att socialtjänsten finns på skolan. I den kommun vi undersökt finns exempel på att det fungerar just så. Ungdomsutvecklare, som är anställda av socialtjänsten, arbetar på skolan alla dagar i veckan.

Däremot talar intervjupersonerna inte lika mycket om hur samverkan mellan socialtjänstens och skolans personal ska ske. Ett exempel på hur personalen i de olika verksamheterna möts, är genom att personal från socialtjänsten ska vara med på elevhälsomöten en gång i månaden. När intervjuerna sker i slutet av september har dessa möten ännu inte kommit till stånd. Eftersom det finns ett uttalat intresse för att mötas för samverkan, i förebyggande syfte, anser vi att dessa möten borde vara högt prioriterade. Så verkar inte vara fallet, eftersom dessa möten ännu inte har kommit i gång. Vi anser, liksom Lundgren och Persson (2003), att för att samverkan ska ge bästa möjliga resultat, måste mötena vara inplanerade så att alla är medvetna om när och varför mötena ska hållas. Är alla medvetna om mötestiderna i god tid finns större möjlighet för att alla kommer och är väl förberedda.

Att samverkan sker, när det är frågan om att en anmälan behöver göras, står klart. Båda sidor tycker det finns en god kommunikation som förbättras hela tiden. I de flesta fall kan den s.k. mjuka vägen användas. Med detta menas att en socialsekreterare finns med på ett möte med föräldrarna där skolan klargör sin oro för barnet.

”Vi bjuder in när vi har möte med föräldrarna, där vi ger föräldrarna tips om att vi tror nog att ni skulle behöva stöd av IFO. Är det ok om vi bjuder in dem till nästa möte för att se vilket stöd och hjälp de kan få utav dem?” (S)

Under mötet kan föräldrarna själva *ansöka* om socialtjänstens hjälp. Att själva ”ansöka” istället för att ”bli anmälda”, tror vi, underlättar för en fortsatt god kommunikation mellan föräldrar, skola och socialtjänst.

En viktig aspekt, att fundera kring, när föräldrarna själva ansöker om hjälp, är att en ansökan om bistånd av något slag (t.ex. stöd i hemmet) endast föranleder en undersökning om biståndet ansökan handlar om. I. Andreasson (personlig kommunikation, 15 december, 2008) informerar oss om, att när föräldrarna själva ansöker om bistånd, görs ingen djupgående kartläggning av barnets hemmiljö, skola, fritid osv. Om skolan anmäler, startas en utredning om att ett barn eventuellt far illa och denna typ av utredning är mycket mer omfattande. Den kartlägger barnets hemmiljö, skola och fritid. En sådan utredning ger möjlighet till att ta hänsyn till fler aspekter än när en biståndsansökan från föräldrarna behandlas. Genom en mer omfattande utredning, visar det kanske sig, att familjen behöver en helt annan insats än vad som hade varit fallet om föräldrarna själva ansökt om bistånd. Det är alltså viktigt att vara medveten om, att det finns en risk att barnet inte får det stöd det har rätt till, om föräldrarna själva ansöker om bistånd.

Ordet ”anmäla” för ju tyvärr tanken till ett brott, ordet finns ju t.ex. med i begreppet ”polisanmäla”. Något som litteraturen tar upp, som en viktig del, är just hur språket används i mötet mellan två organisationer (Socialstyrelsen, 2007). Flera intervjupersoner påpekar att det inte är fråga om att anmäla ett brott som föräldrarna skulle ha begått. Det är en oro för att barnet far illa som anmäls till socialtjänsten. Att en anmälan görs, innebär att socialtjänstens personal får möjlighet att utföra det uppdrag de är ålagda, nämligen att utreda om ett barn far illa.

Det är intressant att se på vad olika begrepp betyder i de olika organisationerna. I våra intervjuer framkommer att ordet "utredning" har helt olika betydelser för skolan och socialtjänsten. För skolans personal är ordet starkt förknippat med en pedagogisk eller psykologisk utredning, för socialtjänsten betyder det vanligtvis en social utredning som handlar om huruvida ett barn far illa eller ej. Vetskapen om att det finns olika yrkesspråk som måste samordnas är otroligt viktig för att undvika missförstånd som försvårar samverkan!

Det som tål att funderas på är om dagens samverkan sker på individnivå eller på organisationsnivå. Ungdomsutvecklarna (som är anställda av socialtjänsten) arbetar i skolans lokaler och möter barnen där. Men finns det en förebyggande samverkan mellan skolans och socialtjänstens personal? Arbetar skola och ungdomsutvecklarna sida vid sida i samma lokaler eller är det några delar som berör båda organisationerna? När de punkter studeras, om vad som görs i den undersökta kommunen för att få bra samverkan, syns det att det är enskilda insatser och inte den övergripande organisationen som tas upp. Vi kan inte se att det finns någon plan eller några mål för hur samverkan ska fungera generellt. Sundell och Colbiörnsen (1999) framhåller några punkter som en rad forskare har kommit fram till underlättar samverkan:

- Klart definierade mål
- En adekvat planering för förändringsarbetet
- Extra resurser
- Fungerande kommunikation inom och mellan berörda organisationer
- Att de som ska genomföra förändringsarbetet förstår beslutet och har kunskap och vilja att genomföra det

I den undersökta kommunen ser vi att det finns goda förutsättningar för att samverkan ska kunna utvecklas ytterligare. Det finns en god kommunikation mellan organisationerna, extra resurser i form av ungdomsutvecklare samt en vilja att samverka. Det vi också ser är det som Danermark (2005) anser behöver identifieras, lyftas fram och diskuteras: olika utbildning och olika sätt att se på och förklara problemet, formella och informella regler samt den organisatoriska situationen. Vid intervjuerna var det tydligt att dessa faktorer inte varit uppe till diskussion i de olika verksamheterna, men respondenterna var mycket intresserade av att föra diskussioner kring t.ex. olika utbildning, regler och organisation.

Utifrån detta intresse för diskussioner om olika faktorer som påverkar samverkan, den kunskap som finns om olikheterna i varandras verksamheter samt den insikt socialtjänsten har om att de är beroende av skolan som informationskälla, anser vi oss kunna dra slutsatsen att det finns goda förutsättningar för en fördjupad samverkan. Men, som det ser ut idag, är det mer samarbete än samverkan som gäller i den undersökta kommunen.

Verklighetens förutsättningar

När en anmälan görs, i vår undersökta kommun, råder en tydlig enighet från våra respondenter om att rektorn alltid är delaktig vid en anmälan. En av respondenterna uttrycker det så här: "Alltid rektors ansvar att anmälan kommer in." Har då rektor mer ansvar än annan personal för att en anmälan görs? Om rektor inte anser att anmälan behöver göras, är det då dennes åsikt som gäller? Gör personalen i så fall en egen anmälan, som inte rektor står bakom? I SoL 14 kapitlet 1§ står det klart och tydligt att anmälningsskyldigheten "gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter". Detta innebär att personal, som känner oro för att ett barn far illa, är skyldig att göra en anmälan, oavsett vad rektor anser.

För att undvika att personal underlåter att göra en anmälan, om rektor inte anser att en sådan ska göras, bör skolans och socialtjänstens personal "på golvet" träffas regelbundet, för att tillsammans gå igenom vad anmälningsskyldigheten innebär för var och en som arbetar inom de båda verksamheterna. Olsson (2001) påpekar att underlåtenhet att anmäla kan vara straffbart för skolpersonal.

En annan mycket intressant utsaga att diskutera och reflektera över är det stora avståndet mellan SoL och LVU. Respondenten uttrycker sig så här:

"Glappet mellan den frivilliga SoL och tvångslagstiftningen LVU är så stor. Det finns en gråzon som jag önskar att man kan täppa till. Frivilligheten är så långtgående att man kan säga nej till oss när vi kommer med förslag till insatsen och LVU kräver så mycket." (Soc)

Utifrån vår erfarenhet som lärare, om det som respondenten uttrycker ovan, är skolans personal inte särskilt medveten om att SoL och LVU är så långt ifrån varandra. Skillnaden mellan SoL och LVU är väsentlig för skolans personal att känna till. Anledningen till att "ingenting händer" kan vara att insatser genom den frivilliga SoL inte har accepterats av familjen och att tvångslagstiftningen LVU inte kommer på fråga. Bengtsson och Svensson (2006) nämner att bristande kunskap hos personal kan vara en anledning till att underlåta att anmäla.

En annan intressant fråga som kom upp i våra intervjuer är vad som händer om namnet råkar nämnas på det aktuella barnet vid en anonym förfrågan. En respondent vid socialtjänsten säger klart och tydligt att, även om man oavsiktligt råkar säga namnet, blir det inte någon anmälan: "Det blir inte en anmälan om man nämner namnet vid en anonym förfrågan! En myt man behöver slå hål på! Man kan bli rädd att ringa." Detta kan naturligtvis kännas som en lättnad för skolans personal, genom att det på så sätt kan vara lättare att ta kontakt med socialtjänsten för att rådfråga anonymt. Däremot dyker ett annat dilemma upp: Vad gäller för personalen på socialtjänsten? Vilken skyldighet har personalen på socialtjänsten själva om de får uppgift om att något barn far illa? Om vi går tillbaka till SoL 14 kap. 1 §, så inser vi snart att samma skyldighet gäller för personal på socialtjänsten som för personal på skola. Dessutom står följande i SoL 3 kap. 2 §:

Socialnämnden skall även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och ungdom, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden skall i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

Det står "skall ... ta initiativ till ... att åtgärder vidtas" och detta måste i så fall innebära att, om personal på socialtjänsten får kännedom om att ett barn far illa, så ska de genast initiera och öppna en utredning. Med andra ord kan inte skolans personal nämna namnet på det barn förfrågan gäller, om ärendet är av sådan art att en anmälan är oundviklig.

Frost och Sköld (1995) påpekar att det aldrig är skolans personal som ska avgöra om ett barn far illa eller ej. Personalen anmäler en misstanke. Sedan är det socialtjänstens arbetsuppgift att starta en utredning. Detta uttrycker våra respondenter också. Däremot så uttrycker sig en av respondenterna även på följande sätt:

"Ibland blir det problematiskt när ett barn ballar ur i skolan, på högstadiet framför allt, utagerar, men man har inget att gå på när det gäller hemmiljön. /.../ men jag

säger har ni inget att gå på i familjen, att anmäla in i bakgrund och hemmiljö, så jobba med barnet i skolan. Skolproblematiken i sig är inget man kan anmäla in till oss.” (Soc)

I det här fallet talar socialtjänsten mot sig själv. Först säger de att man ska anmäla sin oro för barnet, men sedan säger de att man inte kan anmäla om man inte har något att gå på i familjen. Sundell och Colbiörnsen (1999) menar att familjerelaterade problem kan visa sig som skolproblem. Hur ska skolan då förhålla sig till sin oro? Här är det av oerhört stor vikt att det finns en tydlighet från socialtjänstens sida.

Slutsatsen, vi vågar dra, är att alla måste vara mer insatta i vilka regler som gäller, både för sin egen och för skolans/socialtjänstens del. Om vi, liksom systemteorin, relaterar till kartan och verkligheten, kan vi se det så här: verkligheten är lite mer komplicerad än kartan och detta gör, att det som på papperet verkar solklart, kan bli oerhört svårt att handskas med i en verklig situation.

Återkopplingens dilemma

Att de regelverk, som styr de olika verksamheterna, ställer till svårigheter för återkopplingen är alla respondenterna medvetna om. Denna vetskap är viktig för att samverkan ska kunna utvecklas. Att få återkoppling, kan vara det som gör att man anmäler igen, antingen samma barn eller i en helt annan situation. Att sekretessen är ett hinder för återkoppling och ett skydd för den enskilde, framkommer i våra intervjuer. Det som kan underlätta för återkoppling är ett samtycke från föräldrarna att bryta sekretessen. Tidigare forskning har visat att just återkoppling gör att pedagoger anmäler igen (Olsson, 2001; Socialstyrelsen, 2005). Här kan vi se att kartan (forskningen) och verkligheten (intervjusvaren) överensstämmer.

Vi får ett par mycket intressanta svar, från socialtjänsten, på frågan huruvida föräldrar alltid tillfrågas om samtycke för att bryta sekretessen. Svaren vi får är diametralt skilda, nämligen ”ja” och ”nej”. Vi menar, att om skolans personal kunde vara säkra på att frågan alltid ställdes, så skulle förutsättningarna för återkoppling öka. Finns en vetskap om att föräldrarna alltid tillfrågas, så blir förutsättningarna för samverkan mellan familjen, skolan och socialtjänsten optimala. Skolan kan vara säker på att samverkan kommer att ske på alla plan, om familjen givit sitt samtycke till att sekretessen bryts. Om samtycke inte ges, vet skolan att socialtjänstens ringa information och samarbetsvilja inte beror på ovilja från socialtjänstens sida, utan på att föräldrarna inte givit sitt samtycke.

Olsson (2001) har skrivit mycket utförligt om sekretessen och samtycke från föräldrar. Han menar att, även om inte samtycke ges, kan positiva och harmlösa uppgifter alltid ges till den anmälare som vet att en utredning pågår. Han säger också, att när en utredning är klar, kan socialtjänsten ge råd till den personal som gjort anmälan, i vissa fall även utan samtycke. Utifrån våra intervjusvar ges inte sådan information till vår undersökta skola.

Implikationer

Hur kan då det vi kommit fram till användas, för att de barn som far illa och är i behov av stöd ska få det bättre? Det vi vill framhålla är, att skolan och socialtjänsten behöver planera noggrant hur samverkan ska ske och vart man vill komma med det arbete som läggs ner. Vi menar, att en bra fungerande samverkan mellan de båda verksamheterna underlättar för de familjer som behöver stöd.

Information om vad anmälningsskyldigheten innebär, för all personal i skolorna samt djupare kunskap om socialtjänstens möjligheter till återkoppling, menar vi, skulle innebära att en större andel av de barn som far illa anmäldes. Att dessutom alltid som rutin fråga föräldrarna om samtycke, ger helt andra möjligheter att kringgå sekretessen och på så sätt öka samverkan med skolan.

Att förändra synen på socialtjänsten, från ett hot till en hjälp, är ett omfattande arbete. Detta arbete, anser vi, måste starta redan på BVC, dit i stort sett alla föräldrar kommer. Socialtjänsten har här ett stort ansvar för att objektiva information, om socialtjänstens möjligheter, kommer ut till allmänheten. Samtidigt kan inte förnekas att socialtjänsten, genom LVU, har möjlighet att utföra åtgärder mot den enskildes vilja. Ett visst hot kommer således alltid att finnas kvar.

Om skolan och socialtjänsten vill att socialtjänstens arbete ska kännas mindre hotfullt för ”folket på byn”, föreslår vi, att socialtjänsten kan bli inbjuden för att presentera sina tjänster på ett föräldramöte t.ex. Bland våra intervju svar finner vi, att många anser att socialtjänstens rykte är oförtjänt dåligt. Borde det inte då ligga i både skolans och socialtjänstens intresse att på ett avslappnat sätt redogöra för socialtjänstens verksamhet? Genom att föräldrarna får kännedom om skolans absoluta anmälningsskyldighet och vad den innebär, underlättas dialogen med föräldrarna, när en anmälan är på gång. Socialstyrelsen (2005) skriver, att information om socialtjänstens möjligheter, kan ges till föräldrarna redan på BVC. Någon sådan information finns inte i den kommun vi har undersökt. Därför är det av ännu större intresse att skolan ger föräldrarna denna upplysning. Ges detta, som en allmän information vid ett möte varje år, kommer ingen att behöva känna sig utpekad. Frågan som dock alltid kommer att kvarstå, är om de föräldrar, som verkligen behöver informationen, infinner sig på denna typ av möten.

Fortsatt forskning

Någon har sagt att forskning ger fler frågor än svar. Så är även fallet i vår studie. Några av frågorna presenteras här som förslag på fortsatt forskning i ämnet.

Socialstyrelsen (2007) menar att utvärdering är en viktig del i samverkan. Hur det går till i den aktuella kommunen vet vi inget om. Däremot är det ytterst intressant om och i så fall hur utvärderingar görs. Regelbundna utvärderingar och uppföljningar borde utveckla samverkan mellan skola och socialtjänst. Något som är än mer intressant att forska vidare om, är det som Drugli (2003) samt Bergmark och Lundström (2008) tar upp, nämligen vilka positiva effekter samverkan har för den enskilda individen?

En fråga, som vi ställde under intervjuerna, är ifall all personal på skolan är medvetna om att de har en personlig anmälningsskyldighet. Det vore intressant att tillfråga t.ex. köks- och städpersonal om de fått information om detta. Vidare skulle det vara spännande att följa upp hur de i så fall fått informationen och av vem, om de någon gång anmält eller funderat över om ett barn far illa. Vem är ansvarig för att upplysa dem om anmälningsskyldigheten?

Något som berör alla, är att var och en bör anmäla, om de misstänker att ett barn far illa. Socialstyrelsen (2005) anser att ”även allmänheten och de myndigheter som inte är anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § andra stycket SoL behöver få information om den rekommendation att anmäla som finns.” (sid. 18). Hur välinformerade är t.ex. ungdomsledare,

som träffar barn och ofta även föräldrar, på ett annat sätt än vad skolans personal gör. Finns det i de olika föreningarnas ledarutbildningar någon del som tar upp vilka möjligheter socialtjänsten kan erbjuda familjer som behöver stöd och informeras ledarna om SoL kap. 14 1 §?

Slutord

Hur är det då i vår undersökta kommun? Fungerar samverkan? Nja, skulle nog bli svaret på frågan. Det, som vi ser, är mer samarbete än samverkan. Som vi har förstått det, finns inga konkreta mål för det arbete som bedrivs av de båda organisationerna tillsammans och det är ett villkor för samverkan. Men detta samarbete är absolut till gagn för de barn som far illa eller är i behov av särskilt stöd. Det som är glädjande är att viljan, att se till barnens bästa, är stor och att dialog mellan de olika organisationerna finns.

Vår önskan är att någon, genom att läsa vårt arbete, får insikt i hur viktigt det är för de barn som far illa, att det finns vuxna omkring dem som vågar vara vuxna och som vågar ställa sina egna behov åt sidan för att se och hjälpa. Vi vill också förmedla de möjligheter som samverkan mellan skola och socialtjänst ger. Till sist vill vi ställa den obekväma frågan: Är det barnets eller mitt bästa jag tänker på när jag avstår från att anmäla en misstanke?

Referenser

- Andersson, K. & Andersson, L. & Thorsén, E. (2001). *Utredningsmetod avseende barn och Ungdom*. Örebro: Atremi.
- Barnombudsmannen. (2008). *Om barnkonventionen*. Hämtad 2008-12-01 från: <http://www.bo.se/Adfinity.aspx?pageid=55>
- Bengtsson, H. & Svensson, K. (2006). *Ansvar och sekretess i förskola, skola och fritidshem*. Stockholm: Liber
- Bergmark, Å. & Lundström, T. (2008). Resurser, personal och samverkan i socialt arbete. I Å. Bergmark, T. Lundström, R. Minas, S. Wiklund, *Socialtjänsten i blickfånget* (sid. 65-102). Stockholm: Natur och Kultur.
- Boklund, A. (1995). *Olikheter som berikar? – möjligheter och hinder i samarbetet mellan socialtjänstens äldre- och handikappomsorg, barnomsorg samt individ- och familjeomsorg*. Stockholm: Socialhögskolan i Stockholm: Rapport i socialt arbete 1995:71.
- Carlsson, B. (1984). *Grundläggande forskningsmetodik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Danermark, B. & Kullberg, C. (1999). *Samverkan – Välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.
- Danermark, B. (2005). *Samverkan – himmel eller helvete?* Stockholm: Gothia.
- Drugli, M. (2003). *Barn vi bekymrar oss om*. Stockholm: Liber
- Eriksson, M. & Jaldén, M. (2006). *Samverkan mellan skola och socialtjänst. En studie av hur skolpersonal ser på samverkan med socialtjänsten*. (C-uppsats, 10 poäng). Stockholm: Stockholms Universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Fahlberg, G. (1984/2006). *Socialtjänstlagarna*. Malmö: Liber
- Fridh, B. & Norman, G. (2005). *Att utreda när barn far illa*. Stockholm: Gothia.
- Frost, P. & Sköld, C. (1995) *Skolans ansvar när barn far illa*. Stockholm: Liber
- Förvaltningslagen. (1986). *Förvaltningslag (1986:223)*. Hämtad 2008-11-12 från: <http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19860223.htm>
- Föräldrabalken. (1949). *Föräldrabalk (1949:381)*. Hämtad 2008-10-20 från: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19490381.htm>
- Hindberg, B. (2001). *När omsorgen sviktar – Om barns utsatthet och samhällets ansvar*. Stockholm: Rädda barnen.
- Hälso- och sjukvårdslagen. (1982). *Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)*. Hämtad 2008-11-12 från: <http://www.notisum.se/rnp/sls/LAG/19820763.htm>

- Jacobs, B. & Müller, L. (2007). *"Sen är det dött, tyst, färdigt"- en studie om återkoppling till pedagoger efter en anmälan till socialtjänsten.* (C-uppsats). Göteborg: Göteborgs universitet. Institutionen för socialt arbete.
- Killén, K. (1999). *Svikna barn. Om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen.* Oslo: Kommuneförlaget AS.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.
- Lagen om vård av unga (LVU). (1990). *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.* Hämtad 2008-10-20 från:
<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19900052.HTM>
- Lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. (1998). *Lag (1998:532) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.* Hämtad 2008-11-12 från:
<http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19980531.HTM>
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi.* Lund: Studentlitteratur.
- Lindholm, S. (1999). *Forska och skriva – en liten vägledning.* Lund: Academia Adacta.
- Lundgren, M. & Persson, B. (2003). *Barn och unga i riskzonen. Samverkan och förebyggande arbete.* Stockholm: Svenska Kommunförbundet.
- Merriam, S. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod.* Lund: Studentlitteratur.
- Modin, E. & Svensson, A-S. (2007). *"Det är svårt..." -pedagogers dilemma vid en anmälan.* (C-uppsats). Norrköping: Linköpings universitet, Institutionen för tematisk utbildning och forskning.
- Nordqvist, S. (1988). *Nasse hittar en stol.* Bromma: Opal.
- Olsson, S. (2001). *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola.* Lund: Studentlitteratur.
- Polislagen. (1984). *Polislag (1984:387).* Hämtad 2008-11-12 från:
<http://www.notisum.se/rnp/sls/LAG/19840387.htm>
- Proposition. (2003). *Regeringens proposition (2002/03:53) "Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m."* Hämtad 2008 -10-20 från:
<http://www.regeringen.se/content/1/c4/12/28/58aaa7c6.pdf>
- Sekretesslagen (SokrL). (1980). *Sekretesslag (1980:100).* Hämtad 2008-10-20 från:
<http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19800100.HTM>
- Skollagen. (1985). *Skollag (1985:1100).* Hämtad 2008-10-20 från:
<http://www.notisum.se/rnp/Sls/lag/19851100.htm>
- Skolverket. (2008). *Barn och elever i behov av särskilt stöd.* Hämtad 2008-10-15 från:
<http://www.skolverket.se/sb/d/472/a/1042;jsessionid=C7EFACD9AD1C4F85C7199CDFD90FD2AD>

- Socialtjänstlagen (SoL). (2001). *Socialtjänstlag (2001:453)*. Hämtad 2008-10-20 från: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20010453.htm>
- Socialstyrelsen. (2005). *Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2007). *Strategi för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Starefeldt, H. & Wiklund, M. (2005). *Att se eller inte se elever som far illa i hemmet, det är frågan. – En studie om skolans skyldigheter*. (Pedagogiskt examensarbete, 10 poäng). Umeå: Umeå universitet, Institutionen för pedagogik.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundell, K. & Colbiörnsen, M. (1999). *Samarbete kring barn i riskzonen*. FoU- rapport 1999:24. Stockholm: Forsknings- och Utvecklingsenheten.
- Svensk Ordbok*. (1990). Stockholm: Esselte Ordbok.
- Wallén, G. (2001). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
- Wiklund, S. (2008). Individ och familjeomsorgens barnavårdsarbete. I Å. Bergmark, T. Lundström, R. Minas, S. Wiklund, *Socialtjänsten i blickfånget* (sid. 105-140). Stockholm: Natur och Kultur.
- Öqvist, O. (2007). *Systemteori i praktiken*. Stockholm: Gothia.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik och didaktik

Specialpedagogiska programmet

En intervjustudie, i en kommun, om samverkan mellan skola och socialtjänst, med fokus på anmälningsplikten

Till omsorgschefen!

I vårt samhälle lever barn i familjer som har svårigheter att tillfredsställa sina barns basala behov, på grund av missbruk, psykisk ohälsa eller av andra orsaker. Vi som arbetar i skolan är skyldiga att göra en anmälan om vi befارar att ett barn far illa. För att det ska bli så bra som möjligt för barnet då en anmälan görs, måste skola och socialtjänst samverka på bästa sätt. Genom att studera samverkan mellan dessa verksamheter kan vi dra lärdomar så att samverkan kan bli ännu bättre. Den aktuella studien har som syfte att belysa hur personal i skola och socialtjänst beskriver samverkan, med fokus på anmälningsplikten. Studien ska resultera i ett examensarbete i specialpedagogik.

Vi har önskemål om att få intervjua dig som omsorgschef och två socialsekreterare. Därför ber vi dig att hjälpa oss att komma i kontakt med två socialsekreterare. Av vikt för vår studie är att socialsekreterarna har erfarenhet av att ha varit med om att ta emot en anmälan. En intervju beräknas ta max. en timma och vi har för avsikt att genomföra dem under vecka 38 och 39. Intervjusvaren behandlas självklart med full konfidentialitet för respondenterna.

Önskar du ytterligare upplysningar om den aktuella studien får du gärna ringa på 0322-61 15 92 (Jeanette) eller 033-41 87 37 (Malin). Du kan även maila oss på jeanette.ingelhag@telia.com eller malin@gadden.se

Vi hör av oss till dig per telefon och vi vore väldigt tacksamma om du och din personal skulle kunna hjälpa oss i vår studie.

Jeanette Ingelhag
Lärare

Malin Larsson
Lärare

Ingela Andreasson
Handledare

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik och didaktik

Specialpedagogiska programmet

En intervjustudie, i en kommun, om samverkan mellan skola och socialtjänst, med fokus på anmälningsplikten

Till rektor!

I vårt samhälle lever barn i familjer som har svårigheter att tillfredsställa sina barns basala behov, på grund av missbruk, psykisk ohälsa eller av andra orsaker. Vi som arbetar i skolan är skyldiga att göra en anmälan om vi befarar att ett barn far illa. För att det ska bli så bra som möjligt för barnet då en anmälan görs, måste skola och socialtjänst samverka på bästa sätt. Genom att studera samverkan mellan dessa verksamheter kan vi dra lärdomar så att samverkan kan bli ännu bättre. Den aktuella studien har som syfte att belysa hur personal i skola och socialtjänst beskriver samverkan, med fokus på anmälningsplikten. Studien ska resultera i ett examensarbete i specialpedagogik.

Vi har önskemål om att få intervjua dig som rektor, en specialpedagog och en pedagog på din skola. Därför ber vi dig att hjälpa oss att komma i kontakt med en specialpedagog och en pedagog. Av vikt för vår studie är att specialpedagogen och pedagogerna har erfarenhet av att ha varit med om att göra en anmälan. En intervju beräknas ta max. en timma och vi har för avsikt att genomföra dem under vecka 38 och 39. Intervjusvaren behandlas självklart med full konfidentialitet för respondenterna.

Önskar du ytterligare upplysningar om den aktuella studien får du gärna ringa på 0322-61 15 92 (Jeanette) eller 033-41 87 37 (Malin). Du kan även maila oss på jeanette.ingelhag@telia.com eller malin@gadden.se

Vi hör av oss till dig per telefon och vi vore väldigt tacksamma om du och din personal skulle kunna hjälpa oss i vår studie.

Jeanette Ingelhag
Lärare

Malin Larsson
Lärare

Ingela Andreasson
Handledare

Intervjuguide

Pedagoger/specialpedagog:

Allmänt om bakgrund: utbildning, tjänst, tjänstear.

Anmälningsskyldigheten

Vad har du för erfarenhet av att göra anmälningar till socialtjänsten pga. misstanke om att ett barn far illa?

Följdfråga: vem står för anmälan?

Hur vill du beskriva pedagogers, rektors och socialtjänstens ansvar vid en anmälan om misstanke om att ett barn far illa

Hur tolkar du anmälningsskyldigheten?

Tolkar dina kollegor anmälningsskyldigheten på samma sätt?

Samverkan

Har ni som pedagoger något förebyggande samarbete med socialtjänsten?

Rådfrågar ni socialtjänsten anonymt?

Beskriv gärna ett sådant fall och vad som blev resultat av det samtalet.

Vilken kunskap har du om vad som sker efter det att en anmälan gjorts?

Vad vet du om socialtjänstens sekretessregler?

Hur påverkar de olika sekretesserna ert samarbete?

Återkoppling

Vad är din erfarenhet av återkoppling till skolan efter det att en anmälan gjorts?

Vad bestod återkopplingen i, information om vad som händer/att något händer etc.

Vad har återkopplingen för funktion för dig i din yrkesroll?

Vad har återkopplingen för funktion för barnet?

Ges återkoppling vid varje anmälan? Om inte, vad tror du det beror på?

Finns det någon typ av "debriefing" för den som anmält? Var gör personalen av sina känslor?

Organisation

Beskriv rutiner på skolan vid en anmälan om att ett barn far illa.

Anser du att dessa rutiner ger bra bas för personalen?

Hur ser samarbetet med socialtjänsten ut?

Före, under och efter att en anmälan gjorts?

Anser du att ni utnyttjar alla kompetenser på bästa sätt för att stödja barn som faller under anmälningsskyldigheten?

Hur skulle en "idealsamverkan" mellan skolan och socialkontoret se ut?

Är alla medvetna om att de olika yrkeskategorierna har olika utbildning och därför olika sätt att se på problemet?

Olika yrkesgrupper har olika prestige och makt. Är detta något som diskuteras?

Rektor:

Bakgrund: utbildning, tjänst, tjänsteår.

Anmälningsskyldigheten

Vad har du för erfarenhet av att göra anmälningar pga. misstanke om att ett barn far illa?

Följdfråga: vem står för anmälan?

Hur vill du beskriva pedagogers, rektors och socialtjänstens ansvar vid en anmälan om misstanke om att ett barn far illa?

Hur tolkar du anmälningsskyldigheten?

Tolkar dina kollegor anmälningsskyldigheten på samma sätt?

Tror du att skolan personal är medvetna om att anmälningsskyldigheten gäller alla som arbetar på skolan? *Om inte vad gör du för att förändra detta?*

Samverkan

Har skolan något förebyggande samarbete med socialtjänsten?

Rådfrågar ni socialtjänsten anonymt

Beskriv gärna ett sådant fall och vad som blev resultat av det samtalet.

Vilken kunskap har du om vad som sker efter det att en anmälan gjorts?

Vad vet du om socialtjänstens sekretessregler?

Hur påverkar de olika sekretesserna ert samarbete?

Återkoppling

Vad är din erfarenhet av återkoppling till skolan efter det att en anmälan gjorts?

Vad bestod återkopplingen i, information om vad som händer/att något händer etc.

Ges återkoppling vid varje anmälan? Om inte vad tror du det beror på?

Finns det någon typ av "debriefing" för den som anmält? Var gör personalen av sina känslor?

Organisation

Beskriv rutiner på skolan vid en anmälan om att ett barn far illa.

Anser du att dessa rutiner ger bra bas för personalen?

Vilken roll har du vid en anmälan?

Hur ser samarbetet med socialtjänsten ut?

Före, under och efter att en anmälan gjorts?

Anser du att ni utnyttjar alla kompetenser på bästa sätt för att stödja barn som faller under anmälningsskyldigheten?

Hur skulle en "idealsamverkan" mellan skolan och socialkontoret se ut?

Är alla medvetna om att de olika yrkeskategorierna har olika utbildning och därför olika sätt att se på problemet?

Olika yrkesgrupper har olika prestige och makt. Är detta något som diskuteras?

Socialtjänsten

Chef, socialsekreterare:

Bakgrund: utbildning, tjänst, tjänstear...

Beskriv kortfattat organisationen

Anmälningssplikten

Vad har du för erfarenhet av att göra anmälningar pga. misstanke om att ett barn far illa?

Följdfråga: vem står för anmälan?

Hur vill du beskriva pedagogers, rektors och socialtjänstens ansvar vid en anmälan om misstanke om att ett barn far illa?

Hur tolkar du anmälningsskyldigheten?

Tolkar dina kollegor anmälningsskyldigheten på samma sätt?

Anser ni att personalen på kommunens skolor anmäler i den utsträckning som sig bör?

Samverkan

Har socialtjänsten något förebyggande samarbete med skolan?

Rådfrågas socialtjänsten anonymt av skolan?

Beskriv gärna ett sådant fall och vad som blev resultat av det samtalet.

Hur påverkar de olika sekretesserna ert samarbete?

Återkoppling

Vad är din erfarenhet av återkoppling till skolan efter det att en anmälan gjorts?

Vad bestod återkopplingen i, information om vad som händer/att något händer etc.

Ges återkoppling vid varje anmälan? Om inte när väljer ni att ge återkoppling?

Tillfrågas alltid föräldrarna om samtycke för att lämna information vidare till skolan?

Vilken information kan lämnas utan föräldrars samtycke?

Organisation

Beskriv rutiner på soc. vid en anmälan om att ett barn far illa.

Hur ser samarbetet med skolan ut?

Före, under och efter att en anmälan gjorts?

Anser du att ni utnyttjar alla kompetenser på bästa sätt för att stödja barn som faller under anmälningssplikten?

Hur skulle en "idealsamverkan" mellan skolan och socialkontoret se ut?

Är alla medvetna om att de olika yrkeskategorierna har olika utbildning och därför olika sätt att se på problemet?

Olika yrkesgrupper har olika prestige och makt. Är detta något som diskuteras?